

**Pohjois-Pohjanmaan
maakuntaohjelma 2022–2025**

Sisällysluettelo

Johdanto	3
Maakuntaohjelman 2018–2021 ulkoinen arviointi	4
Suunnittelujärjestelmä ja uudistunut toimintamalli	4
POHJOIS-POHJANMAA 2040.....	6
Visio 2040 ja aluekehittämisen arvot:	6
Pohjois-Pohjanmaan väestö- ja työpaikkatavoitteet vuodelle 2040.....	7
POHJOIS-POHJALAINEN AKTIIVINEN, HYVÄ JA TOIMIVA ARKI	10
Kehitämme kestäväää elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin	10
Mahdollistamme lasten ja perheiden sujuvan arjen.....	11
Toteutamme kaikille mahdollisuuden osallisuuteen.....	12
Luomme ja kehitämme monimuotoista ja rikasta kulttuuria	13
Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä	14
Varmistamme yhdenvertaisen ja turvallisen Pohjois-Pohjanmaan	15
SAAVUTETTAVA, ALUEIDEN VAHVUUKSIEN JA MAHDOLLISUUKSIEN POHJOIS-POHJANMAA	17
Monipaikkainen ja paikkariippumaton arki, työ sekä opiskelu	17
Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus	18
Digitaalisuuden laaja hyödyntäminen	19
Mahdollistava alue- ja väestörakenne.....	19
YRITTÄVÄ JA UUDISTUVA POHJOIS-POHJANMAA.....	22
Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen ...	22
Muutoskyvykkyyden vahvistaminen yrittäjydessä ja elinkeinoelämässä	23
Yritysmuutosten lisääminen päätöksenteossa ja palveluissa	25
Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajavaihdosasiat	25
KANSAINVÄLISESTI HOUKUTTELEVA JA MENESTYVÄ POHJOIS-POHJANMAA	27
Kansainvälisesti kilpailukykyinen ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö	27
Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle.....	29
Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta	30
Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukykyyn näkökulmasta	33
KESTÄVÄSTI KASVAVA POHJOIS-POHJANMAA.....	36

Bio- ja kiertotalouteen perustuva uudistuminen ja innovaatiotoiminta	37
Tehokas maankäyttö ja vähäpäästöinen liikkuminen	38
Kestävä, tehokas ja vähäpäästöinen energiantuotanto	39
Uudistuva maatalous	40
KATSAUS RAHOITUSOHJELMIIN	42
SEURANTA JA MITTARIT	46

Johdanto

Aluekehittäminen on laaja käsite. Se on luonteeltaan hallinnon alat ylittävää politiikkaa, joka maakuntatasolla perustuu maakuntavaltuuston hyväksymiin lakisääteisiin maakuntastrategiaan ja – ohjelmaan. Maakuntaohjelman valmistelua ohjaa aluekehittämislainsäädäntö sekä valtioneuvoston hallituskausittain vahvistama päätös valtakunnallisista alueiden kehittämisen painopisteistä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pyysi 8.6.2020 päivätyllä ohjeella maakuntien liittoja valmistelemaan maakuntaohjelmat vuosille 2022–2025. Maakuntaohjelman 2022–2025 valmistelu alkoi välittömästi maakuntahallituksen käynnistettyä uuden ohjelmatyön 19.10.2020. Ohjelman sisältöjä ja valintoja on valmisteltu ilmiöpohjaisella lähestymistavalla. Maakuntaohjelman sisältö sekä kärkiteemat on koottu ja laadittu vuoden 2021 aikana muiden muassa taustakeskustelujen kautta eri sidosryhmien kanssa, maakuntaliiton taustatyön ja toimintaympäristön muutostarkastelun avulla sekä yhteisesti strategiatyöpajasarjan aikana keväällä 2021. Lisäksi valmistelua on tehty lukuisissa muissa tilaisuuksissa ja työryhmissä. Valmistelusta on keskusteltu monissa jäsenkuntien, poliitikkojen, aluekehittäjien, elinkeino-organisaatioiden ja oppilaitosten edustajien sekä nuorisovaltuuston kokouksissa. Lisäksi nykyisestä ohjelmasta laadittiin ulkoinen arviointi, minkä perusteella ohjelman muutostarve otettiin huomioon. Maakuntavaltuusto ja maakuntahallitus ovat ottaneet kantaa maakuntaohjelman linjauksiin työn eri vaiheissa.

Maakuntaohjelma on laadittu siten, että on varmistettu sen vaikuttavuus elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskuksen ja tarvittavin osin aluehallintoviraston strategisten ohjausasiakirjojen painopisteisiin ja sisältöön.

Liiton oma tulevaisuustyö integroitiin tukemaan maakuntaohjelman valmistelua ja erityisesti ohjelman strategiaosuutta. Pohjois-Pohjanmaan tulevaisuuden askelmerkit -hankkeella on tuettu maakunnan tulevaisuuden näkymien ja maakuntaohjelman valmistelun vuorovaikutusta sekä tavoitteiden ja sisältöjen laatimista. Maakuntasuunnitelmaa ei tässä yhteydessä ole uudistettu vaan pidemmän aikajänteen visio ja tavoitteet on sisällytetty osaksi maakuntaohjelmaa.

Tässä maakuntaohjelmassa on haettu uutta ajattelua maakunnalliseen ja kansalliseen aluekehittämiseen. Ohjelma kohdentuu Pohjois-Pohjanmaan kehityksen kannalta tärkeisiin ilmiöihin ja teemoihin. Tällä tavoitellaan joustavuutta sekä ennakoivaa ja nopeaa reagointikykyä ympärillämme tapahtuviin muutoksiin. Valmisteluprosessissa on huomioitu meneillään olevat hallinnolliset uudistukset (sote-uudistus sekä työvoima ja elinkeinopalvelu-uudistus), olemassa olevat relevantit aineistot sekä kansallinen aluekehittämisen tavoitepätös.

Maakuntaohjelmatyötä on viitoittanut Marinin hallituksen keväällä 2020 tekemä päätös aluekehittämisen painopisteistä vuosille 2020–2023. Näitä painopisteitä ovat:

1. Ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen
2. Kestävä yhdyskuntakehitys ja toimivat yhteydet
3. Uudistuva elinkeinoelämä ja TKI-toiminnan vauhdittaminen
4. Osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana
5. Osallisuuden ja hyvinvoinnin lisääminen sekä eriarvoistumisen ehkäisy

Alueen elinvoimaisuuden kannalta keskeisten hyvinvoinnin, osaamisen, työllisyyden ja elinkeinoelämän uudistumisen ohella keskeisenä tavoitteena on hallitusohjelman mukaisesti ilmastonmuutoksen hillintä ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen. Kestävä kehitys ja digitalisaatio ovat päätöksessä kaikkia painopisteitä poikkileikkaavia teemoja. Tässä maakuntaohjelmassa kuvataan, kuinka painopisteitä toteutetaan alueen lähökohdista.

Maakuntaohjelmaan on liitetty mukaan myös maakunnan älykkään erikoistumisen keskeiset strategiset painopisteet, jotka edistävät maakunnan osaamista, erikoistumista ja kilpailukykyä ja ovat edellytys Euroopan unionin alue- ja tutkimusrahojen käytölle. Muita Pohjois-Pohjanmaan liiton valmistelemia, maakuntaohjelmaa toteuttavia ja sen tavoitteita tarkentavia suunnitelmia ja ohjelmia ovat Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelma 2040, Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategia 2021–2023, Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartta 2030, Pohjois-Pohjanmaan elintarviketalouden strategia 2017–2025 sekä valmisteilla oleva Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelma 2030.

Maakuntaohjelman ympäristövaikutusten arviointi on toteutettu osana valmisteluprosessia. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022–2025 sekä ympäristöselostus ovat julkisesti nähtävillä ja lausuntokierroksella 13.10.-11.11.2021, jonka jälkeen lausuntojen perusteella täydennetty asiakirja käsitellään maakuntahallituksessa 22.11.2021 ja viedään maakuntavaltuuston hyväksymiskäsittelyyn 13.12.2021.

Maakuntaohjelman 2018–2021 ulkoinen arviointi

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelman 2018–2021 arviointi toteutettiin yhteistyössä Pohjois-Suomen maakuntien ja arvioinnin toteuttajan Aluekehittämisen konsulttitoimisto MDI:n kanssa. Maakuntaohjelman ulkopuolinen arviointi on osa lakisääteistä maakuntaohjelmien toteuttamisen prosessia. Arvioinnin tavoitteena on ollut saada tietoa ohjelman toteutumisesta ja vaikuttavuudesta sekä erityisesti antaa suosituksia ja näkemyksiä uuden maakuntaohjelman valmisteluun. Arviointi on mahdollistanut kokemusten ja hyvien käytäntöjen jakamisen, sillä arviointi toteutettiin yhteistyössä Pohjois-Pohjanmaan-, Kainuun-, Lapin- ja Keski-Pohjanmaan liiton kanssa.

Arvioinnin mukaan valmisteluprosessia tulee kehittää yhä osallistavampaan ja vuorovaikutteisempaan suuntaan. Valmistelussa ei tulisi kangistua perinteisiin kaavoihin ja kirjallisiin kommentointeihin, vaan tulisi etsiä aktiivisesti uusia ja rohkeita yhdessä tekemisen tapoja. Ohjelman toimeenpanon kehittämiseksi ja aktiivisemmän vuoropuhelun aikaansaamiseksi ja kumppanuuksien rakentamiseksi voitaisiin kokeilla ohjelman teemojen ympärille rakentuvien kumppanuusverkostojen luomista. Verkostojen toimintaan tuli olla mahdollista tulla mukaan matalalla kynnyksellä ja mukaan tulisi aktivoida eri tasojen kehittämistoimijoita. Verkostoja voitaisiin hyödyntää läpi ohjelman kaaren ja etenkin valmistelussa ja seurannassa.

Ohjelman painopisteiden etenemistä tulisi arvioinnin mukaan seurata tarkemmin ja hyödyntää seuranta-mittareita. Seurantaan ja jatkotoimenpiteiden operationalisoimiseen tarvitaan selkeä toimintamalli esimerkiksi seurantaryhmien muodossa tai kumppanuusverkostoja hyödyntäen. Ohjelman toimeenpanolle tulisi olla yhteinen kick-off-tapahtuma ja asetettuja tarkistuspisteitä.

Tarve laajemmille viestintätoimille nousi esille läpi arvioinnin eri teemojen yhteydessä. Maakuntaohjelmasta viestimistä tulisi arvioinnin mukaan kehittää läpi ohjelman kaaren. Viestintää tarvitaan etenkin maakuntaohjelman valmisteluvaiheessa prosessin läpinäkyvyyden edistämiseksi, ohjelman toimeenpanosta ja tuloksista kertomiseksi, ennakointi- ja tilannekuvan levittämiseksi sekä ilmastotyöstä viestimiseksi.

Suunnittelujärjestelmä ja uudistunut toimintamalli

Aluekehittämisen lainsäädännön uudistuksen yhteydessä otettiin käyttöön toimintamalleja, jotka lisäävät valtion ja maakuntaliiton sekä muiden aluekehittämistoimijoiden välistä vuorovaikutusta. Näistä merkittävin on aluekehittämisen keskustelut, joita tullaan käymään säännöllisesti. Aluekehittämiskeskustelu toteutettiin ensimmäisen kerran kokeiluna syksyllä 2020 aikana ja sen jälkeen aluekehittämislain mukaisena toimintana.

Keskustelujen sisältötavoitteena on maakunnan omien vahvuuksien ja kehittämistarpeiden tuominen keskustelupöytään. Jatkuva ja lisääntyvä kumppanuuteen perustuva vuorovaikutteisuus ja säännöllisesti käytävät aluekehittämiskeskustelut tuovat aluekehittämistyöhön lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Tarkoitus on tukea maakunnan omaehtoista kehittämistä.

Seuraavat aluekehittämisen keskustelut käydään lain mukaisena toimintana vuoden 2022 helmikuussa. Keskustelujen lähtökohtina ovat aluekehittämispäätöksen painopisteet ja toimeenpano, maakuntaohjelmatyö sekä aluekehityksen ajantasainen tilannekuva, jota kehitetään tilanne- ja kehityskuvan suuntaiseksi. Keskusteluihin nostetaan esille alueiden kehityksen kannalta ajankohtaisia, eri hallinnonaloja koskevia horisontaalisia teemoja ja ilmiöitä. Keskusteluissa on mahdollista käsitellä myös EU:n alue- ja rakennepolitiikan ja kansallisten ohjelmien ja sopimusten toteutumista. Myös kaikille maakunnille yhteisen teeman käsittely on mahdollinen.

Aluekehittämisen keskustelujen prosessin osana kokeillaan sopimuksellisen yhteistyön elementtiä, jolla tähdätään pitkäjänteiseen aluekehittämisen toimintamalliin. Sen liittäminen aluekehittämisen keskusteluihin tuo prosessiin konkretiaa. Alueiden kestävä kasvun ja elinvoiman tukeminen (AKKE) –momentin määrärahaa kohdennetaan yhteen tai useampaan keskusteluteemaan liittyvän kokonaisuuden toimeenpanon vauhdittamiseen.

POHJOIS-POHJANMAA 2040

Visio 2040 ja aluekehittämisen arvot:

POHJOIS-POHJANMAA ON POHJOISEN HYVINVOINNIN JA KASVUN RAKENTAJA

Pohjois-Pohjanmaa on kehittyvä ja edistyksellinen maakunta, jonka menestys perustuu hyvinvoivien asukkaiden korkeaan osaamiseen ja menestyvään liiketoimintaan. Täällä on yhdenvertainen mahdollisuus elää hyvää elämää, opiskella, työskennellä ja yrittää vireässä ympäristössä. Maakunta säteilee hyvinvointia koko Pohjois-Suomeen.

Pohjois-Pohjanmaan toiminta on ekologisesti, sosiaalisesti, taloudellisesti ja kulttuurisesti kestävä. Pysytymme ratkaisemaan ketterästi moniulotteisia ja globaalisti merkittäviä ongelmia. Investoimme elinvoimaan, tuemme osallistavan kansalaisyhteiskunnan syntymistä ja kaikkien toimijoiden kollektiivista, vuorovai-kutteista toimintaa. Tunnistamme ja arvostamme sekä inhimillisiä että materiaalisia voimavaroja. Luotamme itseemme ja toisiimme. Pohjois-Pohjanmaa on varmistanut tasapainon luonnon ja laadukkaan rakennetun ympäristön välillä vahvistaen ihmisen ja ympäristön hyvinvointia.

Tartumme globaaleihin ilmiöihin ja tarjoamme ratkaisuja osana arvoketjuja. Samalla hyödynnämme uusia teknologioita. Pohjoisen elinvoimaa kehitetään vahvasti rajat ylittävällä yhteistyöllä ja verkostoitumalla kansainvälisesti. Maakunnassa on kykyä ja luovuutta uudistua ja selviytyä haasteista.

Maakuntamme monimuotoisuus on sen rikkaus. Pohjois-Pohjanmaan eri osien vahvuudet luovat kokonaisuuden, jota lujitetaan kansainvälisellä yhteistyöllä. Kilpailukykyä ja väestöpohjaa vahvistaa kansainvälinen työvoima. Pohjois-Pohjanmaa on henkisesti vireä sekä avoin ja uusiutuva maakunta.

Visio 2040
Pohjoisen
hyvinvoinnin ja
kasvun rakentaja

Arvot
Rohkeus
Yhdenvertaisuus
Luottamus

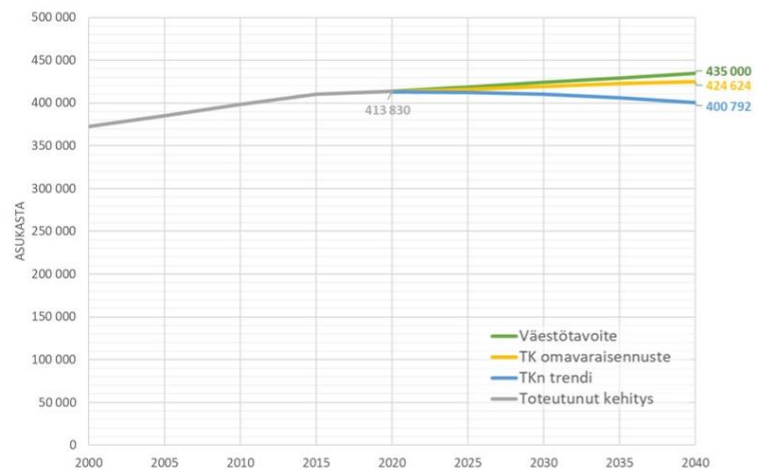
MAAKUNTAOHJELMAN KÄRJET

Pohjois-Pohjanmaan väestö- ja työpaikkatavoitteet vuodelle 2040

Pohjois-Pohjanmaa on tulevana vuosikymmeninä yksi Suomen kasvumaakuntia. Pohjois-Pohjanmaan väestönkasvu on vuosikymmeniä perustunut suureen syntyvyyteen, mutta 2010-luvun alun jälkeen syntyvyys laski myös Pohjois-Pohjanmaalla voimakkaasti. Vuonna 2020 elävänä syntyneiden lasten määrä kuitenkin kääntyi jälleen kasvuun ja kasvu on jatkunut vuoden 2021 alkupuolella. Viime vuosina myös Pohjois-Pohjanmaan muuttotappio kuntien välisessä nettomuutossa on pienentynyt voimakkaasti. Kun ottaa huomioon vielä korkealla tasolla pysyneen nettomaahanmuuton, voidaan nähdä Pohjois-Pohjanmaan kääntäneen alenevan väestönkasvun trendin vuonna 2020. Vuonna 2020 toteutunut väestömäärä ylitti Tilastokeskuksen voimassa olevan ennusteen lähes tuhannella asukkaalla.

- **435 000 asukasta** vuonna 2040
 - n. 21 000 asukkaan lisäys kahdessa vuosikymmenessä
 - vuosittain keskimäärin 1 035 uutta asukasta (0,24 %)

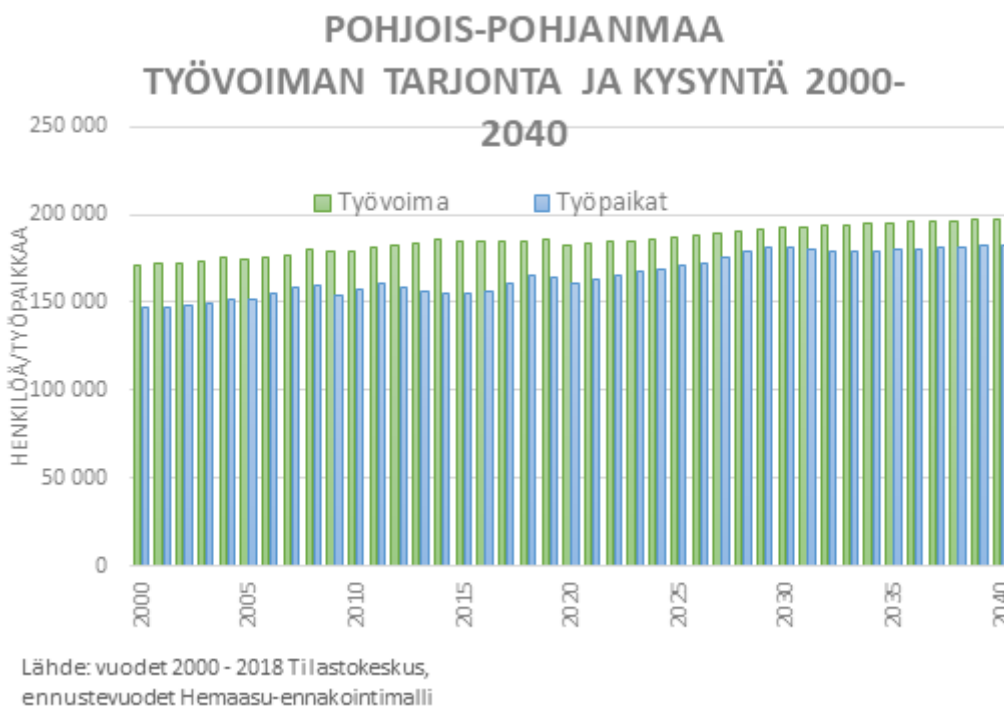

Lähteet: Tilastokeskus, väestöennuste 2019; Hemaasu-ennakointimalli

Pohjois-Pohjanmaan väestötavoite vuodelle 2040 on **435 000 asukasta**, mikä tarkoittaa lähes 21 000 asukkaan lisäystä kahdessa vuosikymmenessä. Vuositasolla väestönkasvu on tavoitteen mukaan keskimäärin 1 035 henkilöä ja suhteellisesti 0,24 prosenttia. Väestötavoitteen taustalla on oletuksena syntyvyyden määrän kasvu 4 400–4 500 lapseen keskimäärin vuotta kohti. Kuntien välisen nettomuuton oletetaan olevan keskimäärin 440–450 henkilöä tappiollinen vuotta kohti. Sen arvioidaan olevan positiivinen 2020-luvulla keskimäärin 860 henkilöä ja lisääntyvän 2030-luvulla 1 200 henkilöön vuotta kohti.

Työpaikkatavoite 2040

Tarkastelujaksolle ajoittuu useita suuria hankkeita, joista työllisyysvaikutuksiltaan suurimmat sijoittuvat energia-alalle. Pyhäjoelle sijoittuvan Fennovoiman ydinvoimala -hankkeen suurimmat työvoimatarpeet sijoittuisivat nykyisellä tavoiteaikataululla tarkastelujakson puolivälin tienoille, ja tarkastelujakson lopussa ydinvoimalan työllisyysvaikutukset olisivat jo huomattavasti pienemmät. Tarkastelujakson lopussa energia-alan työllistävyyttä lisää ennakoitu tuulivoimarakentaminen, voimaloiden ylläpito ja tuotannosta poistettavien tuulivoimaloiden purkaminen.

Pohjois-Pohjanmaan **työpaikkatavoite on 182 000** työpaikkaa, mikä merkitsee 21 000 uuden työpaikan syntymistä tulevien kahden vuosikymmenen aikana. Valtaosa tavoitelluista työpaikoista syntyy yksityiselle sektorille. Tavoitteen mukaisesti uusia työpaikkoja syntyy keskimäärin vuotta kohti 1 050. Prosentuaalisesti vuosikasvu on 0,61 prosenttia.

ENNAKOITU TYÖPAIKKAKEHITYS POHJOIS-POHJANMAALLA 2020- JA 2030-LUVUILLA

	v. 2018	2020-luku	2030-luku
01, 03 Kasvinviljely ja kotieläintalous; kalastus ja vesiviljely	5 182	---	----
02 Metsätalous ja puunkorjuu	1 637	++	+/-
B Kaivostoiminta ja louhinta (05-09)	917	--	++
C Teollisuus (10-33)	22 657	+	+
10-12 Elintarviketeollisuus	2 064	++	+
13-15 Tekstiiliteollisuus	682	+	+
16-18 Metsäteollisuus	3 822	+	++
19-22 Kemianteollisuus	874	+	+/-
24-25 Metall- ja metallituoteteollisuus	5 947	+	+
26-27 Sähkö- ja elektroniikkateollisuus	5 395	+	+
28-30 Koneiden, laitteiden ja kulkuneuvojen valmistus	1 052	++	++
23, 31-33 Muu teollisuus (ml rakennusaineteollisuus)	2 821	++	+
D-E Sähkö-, kaasu-, lämpö-, vesi, viemäri- ja jätevesihuolto (35-39)	1 489	+	+
F Rakentaminen (41-43)	13 737	+	+
G Tukku- ja vähittäiskauppa; moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus (45-47)	15 825	-	--
H Kuljetus ja varastointi (49-53)	7 936	+/-	+/-
I Majoitus- ja ravitsemistoiminta (55-56)	5 261	+	+
J Informaatio ja viestintä (58-63)	5 361	+	+
K Rahoitus- ja vakuutustoiminta (64-66)	2 080	+/-	-
L Kiinteistöalan toiminta (68)	1 316	+++	++
M Ammatillinen, tieteellinen ja tekninen toiminta (69-75)	9 021	++	++
N Hallinto- ja tukipalvelutoiminta (77-82)	11 279	++	++
O Julkinen hallinto ja maanpuolustus; pakollinen sosiaalivakuutus (84)	6 992	-	-
P Koulutus (85)	13 257	-	-
Q Terveys- ja sosiaalipalvelut (86-88)	31 525	+	+
R Taiteet, viihde ja virkistys (90-93)	2 465	++	++
S Muu palvelutoiminta (94-96)	4 142	+	+
T Kottalouksien toiminta (97-98)	1 016	+++	++
TOIMIALAT YHTEENSÄ	165 128	+	+

Määrällisesti työpaikkoja ennakoidaan syntyvän eniten terveys- ja sosiaalipalveluihin (TOL 86-88). Hallinto- ja tukipalvelutoiminnan (77–82) arvioidaan kasvavan merkittävästi osittain suurten hankkeiden myötä. Ammatillisen, tieteellisen ja teknisen toiminnan (69–75) kasvun oletetaan myös olevan voimakasta suurten infrahankeiden ja ulkoistusten myötä. Määrällisesti eniten työpaikat tulevat ennusteen mukaan katoamaan tukku- ja vähittäiskaupasta (45–47), kasvinviljelystä ja kotieläintaloudesta (1,3) sekä koulutuksesta (85). Suhteellisesti tarkasteltuna työpaikkamäärä kasvaa eniten kotitalouksien toiminnassa (97–98), kiinteistöalan toiminnassa (68), koneiden, laitteiden ja kulkuneuvojen valmistuksessa (28–30), taiteessa, viihteessä ja virkistyksessä (90–93) sekä muussa teollisuudessa (23, 31–33).

Työllisyystavoitteeseen sisältyy työhön osallistavuuden lisääntyminen. Sen myötä työvoiman määrä lisääntyy lähes 200 000 henkilöön. Työpaikkaomavaraisuus kasvaa yli 100 prosentin suurten energiahankkeiden myötä. Työttömyysaste painuu ennakointijakson lopulla tavoitteen mukaisesti kuuteen prosenttiin (työttömien osuus työvoimasta 7,6 %) ja työllisyysaste nousee lähes 74 prosenttiin. Näihin tavoitteisiin päästään ottamalla käyttöön asteittain uusia työllistämisen tapoja ja lisäämällä yrittäjyyttä. Tätäkin tavoitetta korkeampi työvoimaosuus ja työllisyysaste on mahdollista saavuttaa. Korkeampi työhön osallistumisaste voidaan saavuttaa ennaltaehkäisevillä toimilla sekä mahdollistamalla osatyökykyisten ja ikääntyneiden työhön osallistuminen kykyjensä mukaan nykyistä joustavammin. Tarvitaan siis kokonaisvaltaista työkuulttuurin muutosta.

POHJOIS-POHJALAINEN AKTIIVINEN, HYVÄ JA TOIMIVA ARKI

TAVOITELTU MUUTOS 2025

Vuoteen 2025 mennessä Pohjois-Pohjanmaa on elinvoimainen maakunta, jossa monimuotoinen luonto ja rikas asuinympäristö ovat terveellisen ja turvallisen arjen tukijalka. Kulttuurin ja taiteen läsnäolo arkielämässä ja elinympäristöissä tuovat kokemuksia ja elämyksiä sekä luovat hyvinvointia ja yhteisöllisyyttä. Lapsilla ja nuorilla on hallussaan maakunnan tulevaisuus. Heidän näkemyksensä on merkityksellinen ja heidän ratkaisujaan ymmärretään ja kehitetään. Jokaisen pohjoispohjalaisen lapsen oikeus oppimiseen, turvallisiin vertaisuuhteisiin ja hyvinvointiin on turvattu. Hyvinvointiin investoidaan. Ihmiset hyödyntävät koko potentiaalinsa ja käyttävät perusoikeuksiaan. Monimuotoisuus, monipaikkaisuus ja muutosjoustavuus lisääntyvät. Maakunnan toimijoilla on kyky tuottaa yhteistyössä uusia vastauksia ja reagoitapoja jatkuvasti muuttuvaan ja monimuotoiseen ympäristöön. Jatkuva oppiminen ja osaamisen kehittäminen parantavat muutostyökykyä. Uudistaminen tehdään kaikkia kuulemalla ja osallistamalla sekä vahvistamalla tietoperusteista kehittämistä. Maakunnan asukkailla on päätösvalta omasta elämästään, mahdollisuus valita oma asuinpaikkansa sekä mahdollisuus vaikuttaa oman elämänsä kulkuun ja omiin palveluihinsa.

Kehitämme kestävästä elinvoimaa investoimalla hyvinvointiin

Maakuntaohjelman uudistamisen yhteydessä uutena kärkenä maakuntaohjelmaan on nostettu hyvinvointitalous. Hyvinvointitaloudella tarkoitetaan talouden ja hyvinvoinnin keskinäisen vuorovaikutuksen analysointia, mittaamista ja kehittämistä sekä näiden perusteella tehtäviä poliittisia päätöksiä. Pohjois-Pohjanmaa haluaa profiloitua hyvinvoinnin edistämisen maakuntana, mikä onnistuu parhaiten pitämällä kaikki mukana hyvinvoinnin kehässä sekä mahdollistamalla ihmisille merkityksellistä tekemistä ja osallistumisen paikkoja. Hyvinvointitalous korostaa sosiaalista, ekologista, taloudellista ja kulttuurista kestävyttä sekä talouden välineellistä roolia hyvinvoinnin luomisessa. Ilmiölähtöinen budjetointi sekä politiikkatoimien hyvinvointivaikutusten arviointi ja mittaaminen korostuvat. Hyvinvointityön vaikuttavuuden mittaaminen kunnissa siirtynee kansallisten reformien myötä vahvemmin sote-indikaattoreista työllisyys ja työkykyindikaattoreihin. Tietojohtamisen rinnalle nousee vaikuttavuuden johtaminen. Laajamittainen kehitystyö maakunta- ja paikallisella tasolla edellyttää verkostomaista työtapaa sekä osaamisen ja hyvien kokemusten hyödyntämistä.

Ihmisten hyvinvoinnin vahvistuminen mahdollistaa kestävästä taloudellisen kehityksen. Hyvinvointitalousajattelussa korostuu talouden ja hyvinvoinnin keskinäisriippuvainen suhde: hyvinvointi on edellytys talouskasvulle sekä yhteiskunnan vakaudelle. Toisaalta talouskasvu luo mahdollisuuksia kohentaa hyvinvointia. Maakunnassa tuotetaan ja jaetaan hyvinvointia sekä investoidaan hyvinvointiin. Keskeistä hyvinvointitaloudessa on sellaisen ympäristön luominen, jossa ihmiset voivat hyödyntää koko potentiaalinsa ja käyttää perusoikeuksiaan. Kestävä ja osallistava talouskasvu ja kriisien sietokyky mahdollistavat ihmisten, maakunnan ja yhteiskunnan hyvinvoinnin. Pohjoispohjalaisilla hyvinvointi-innovaatioilla on samalla mahdollisuus menestyä maailmanlaajuisesti ja löytää ratkaisuja globaalien tason haasteisiin. Maakunnassa on kasvavia hyvinvoinnin kehitysympäristöjä ja hyvinvointityö pohjautuu vahvaan verkostoperinteeseen. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointisopimus 2019–2025 antaa suunnan maakunnan ja kuntien hyvinvointityölle.

Pohjois-Pohjanmaa on yksi sairaimmista maakunnista Suomessa. UKK Instituutin johdolle tehdyn laajan tutkimuksen mukaan liikkumattomuuden kustannukset maakunnassamme ovat lähes 400 miljoonaa euroa vuodessa. Tämän maakuntaohjelman aikana aloittavat maakunnalliset hyvinvointialueet ja kuntien rooli palvelujen tuottajana muuttuu merkittävästi. Liikunta on kannattava investointi.

Koronapandemiolla ja siihen liittyvillä rajoitustoimilla ja suosituksilla on ollut merkittäviä vaikutuksia pohjois-pohjalaisten hyvinvointiin ja elinoloihin, palvelujärjestelmään ja palvelujen käyttöön sekä aluetalouteen. Pandemian jälkeisessä politiikassa on vaarana, että julkisen talouden tasapaino ja hyvinvointi erotetaan toisistaan, jolloin ohitetaan niiden välinen yhteys. Kriisin jälkihoidossa ja jälleenrakentamisessa hyvinvointitalouden rooli on rakentaa kestävä pohja oikeudenmukaiselle, tasa-arvoiselle, ilmastoystävälliselle sekä korkean osaamisen maakunnalle, joka on nykyistä vahvempi vastaamaan tuleviin kriiseihin ja selviää niistä nykyistä nopeammin.

Sisältökärjet:

- Hyvinvointitalouden edistäminen edellyttää jaettavaa käsitystä hyvinvoinnista. Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointikäsitys perustuu ihmislähtöisyyteen. Maakunnassa panostetaan kaikkien hyvinvointiin yksilölliset tarpeet huomioiden.
- Maakunnassa vastataan koronan aiheuttamiin sosiaalisiin kysymyksiin ja segregaaation haasteeseen.
- Maakunnassa talous on väline hyvinvoinnin saavuttamiseksi.
- Maakunnassa panostetaan
 - vaikutusten ennakoarvointiin
 - liikunnan lisäämiseen ja liikuntamahdollisuuksien parantamiseen kaikissa elämänvaiheissa
 - tiedolla johtamiseen ja vaikuttavuustiedon lisäämiseen
 - vaikuttavuusinvestointeihin ja ilmiölähtöiseen budjetointiin. Esimerkiksi lapsibudjetointi tekee näkyväksi lapsiin kohdenetut voimavarat.

Mahdollistamme lasten ja perheiden sujuvan arjen

Pohjoispohjalaisten lasten, nuorten ja perheiden hyvinvointi syntyy arjen toimintaympäristöissä. Asuinkuntansa kiinnittyneet, aktiiviset perheet ovat maakuntamme elinvoiman rakentajia. Perherakenteet ja perheiden arki ovat monimuotoistuneet merkittävästi, mikä vaikuttaa lasten, nuorten ja perheiden kokemuksiin hyvästä elämästä, arjen sujuvuudesta ja tuen tarpeista. Keskeistä on tunnistaa perheiden moninaisuus rikkautena ja vahvistaa kokemusta yhdenvertaisuudesta. Taustasta, olosuhteista ja elämäntilanteesta riippumatta jokaisen lapsen, nuoren ja heidän huoltajiensa osallisuus ja kuulluksi tuleminen toteutuvat sekä yksilötason kohtaamisissa että toimintaympäristön kehittämistyössä.

Mielen hyvinvointi luo pohjan sujuvaan arkeen ja mahdollistaa tulevaisuussuuntautuneen elämänasenteen. Mielenterveyttä, mielen hyvinvointitaitoja ja valmiutta vahvistetaan systemaattisesti varhaislapsuudesta lähtien eri kasvuympäristöissä. Lapset ja nuoret ovat erityisen haavoittuvassa asemassa sekä yhteisöllisissä että perheiden sisäisissä muutos- ja kriisitilanteissa. Siitä syystä hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukimuotoja muutos- ja kriisitilanteissa kehitetään ja toteutetaan yhteistyössä kuntien sivistys- sekä nuoriso- ja vapaa-aikatoimen, sosiaali- ja terveyspalveluiden, kolmannen sektorin ja TKI-palveluiden kanssa. Lasten ja nuorten mielenterveyspalvelujen saavutettavuutta ja yhteentoimivuutta kehitetään.

Varhaiskasvatusympäristöt, koulut ja oppilaitokset ovat kodin ohella lapsen tärkeimpiä kasvuympäristöjä. Ne ovat keskeisessä asemassa rakentaessamme polkuja yhdenvertaiseen ja toimivaan arkeen. Jokaisen pohjoispohjalaisen lapsen oikeus oppimiseen, turvallisiin vertaissuhteisiin ja hyvinvointiin sekä mahdollisuus jatkaa opintoja perusopetuksen jälkeen tulee turvata asuinpaikasta riippumatta. Oppivelvollisuuden laajentumisella vahvistetaan tavoitteellisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hyvinvointia ja yhteiskuntaosallisuutta. Kasvatusta ja koulutusta toteutetaan toimintaa arvioiden ja jatkuvasti kehittyen. Alueellista yhteistyötä opetuksen järjestäjien kesken vahvistetaan, jotta kasvatuksellinen ja koulutuksellinen yhdenvertaisuus

toteutuu. Laadukkaat kasvatus- ja koulutusympäristöt ovat maakuntamme vetovoimatekijöitä ja niihin investoidaan.

Sisältökärjet:

- Sitoudumme lapsistrategian tavoitteisiin ja edistämme niitä konkreettisilla toimenpiteillä.
- Lasten, nuorten ja perheiden mielen hyvinvoinnin tukimuodot ja palvelut ovat osuvia ja saavutettavia kaikissa kasvuympäristöissä. Meillä on osaamista ja vaikuttavia toimintamalleja lasten, nuorten ja perheiden hyvinvoinnin ja toimintakyvyn tukemiseen muutos- ja kriisitilanteissa.
- Kasvamisen ja oppimisen polku sekä monialainen tukipolku on saumaton ja sujuva.
- Tuemme oppivelvollisuuden laajentumisella pitkäjänteisesti syrjäytymisvaarassa olevien nuorten hyvinvointia ja yhteiskuntaosallisuutta, toteutamme uudistusta kestävästi ja yhteistyössä.

Toteutamme kaikille mahdollisuuden osallisuuteen

Maakunnassa tarjotaan asukkaille aktiivisesti mahdollisuuksia osallistua päätöksentekoprosesseihin. Osallistuminen tuntuu kaikista houkuttelevalta ja kannattavalta. Heikommassa asemassa olevia etsitään aktiivisesti ja heidät löydetään ja heidän osallisuutensa varmistetaan. Se, että kaikki tulevat kuulluksi ja voivat osallistua päätöksentekoon vahvistaa luottamusta ja turvallisuutta. Luottamuksen ilmapiiri tuo mukanaan pysyvyyttä. On tärkeää, että maakunnassa asuvat kokevat elämän olevan ennakoitavaa ja turvallista.

Maakunnassa asuvien merkityksellisyys rakentuu vuorovaikutuksessa ihmisten, taiteen tai luonnon kanssa. Merkitykset kiinnittyvät ajatuksiin, muistoihin ja tavoitteisiin esimerkiksi sanoina, kuvina, sävelinä, tunteina ja aistimuksina. Maakunnassa asuvat uskovat mahdollisuuksien olemassaoloon. Osallisuuden kokemus vaikuttaa siihen, miten suuren osan potentiaalisesta toimintakyvystään ihminen ottaa käyttöönsä. Toimintakyky lisää elinvoimaa.

Maakunnassa on turvattu asukkaiden aineellisten ja aineettomien tarpeiden tyydyttyminen tai niihin liittyvien pitkäaikaisten vajetilojen, kuten luottamuksen, turvallisuuden tai niukkuuden korjaaminen. Maakunnassa ihmisille tarjotaan riittävästi tietoa, mahdollisuuksia kehittää taitoja ja resurssia, jotta he pystyvät vaikuttamaan oman elämänsä kulkuun, toimintaan ja palveluun. Maakunnassa eläminen koetaan riittävän ymmärrettävänä, hallittavana ja ennakoitavana.

Niille maakunnan asukkaille, jotka kokevat voimattomuutta ja toivottomuutta, on myös mahdollisuus vaikuttaa omaan elinympäristöönsä ja omiin yhteisöihinsä. Ratkaisevan tärkeää huono-osaisuuden, köyhyyden ja pitkäaikaistyöttömyyden vähentämisessä on saada mukaan ne, jotka tilanteesta kärsivät, mutta ovat hiljaa, koska eivät usko mahdollisuuksiinsa vaikuttaa. Maakunnassa tuetaan ihmistä vaikuttamaan yksin ja yhdessä pieniin tai isoihin yhteisiin asioihin joko omassa ryhmässä, lähiympäristössä, paikallisessa yhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa.

Nuorten osallisuuden tuunaaminen

Nuorten ääni tulee kuuluvaksi heidän osallisuutensa kautta. Vuorovaikutuksen ja yhteisen keskustelun kautta voidaan tunnistaa nuorten vaikuttamisen paikkoja, joissa he toimivat aktiivisesti. Maakunnassa on järjestetty nuorille mahdollisuuksia osallistua monipuolisesti; useilla eri tasoilla ja tavoilla, nuorten omien voimavarojen, kiinnostuksen ja ikätason mukaisesti. Nuorten mielipiteitä kuunnellaan ja heidän näkemyksensä tunnustetaan merkityksellisiksi ja niille annetaan painoarvoa päätöksenteon prosesseissa. Nuoret saavat itselle tärkeitä asioita esille, asiat etenevät konkreettisesti ja niillä on positiivisia seurauksia.

Kunnat ovat tärkeässä roolissa paikallisen osallisuustyön mahdollistajina. Tavoite on, että kuntalaiset voivat osallistua kunnan kehittämiseen ja paikallisten ongelmien ratkaisemiseen. On tärkeää, että osallistumisen tapoja on monia ja osallistuminen on helppoa, jotta mahdollisimman moni voisi halutessaan olla mukana.

Sisältökärjet:

- Maakunnassa tuetaan ihmistä vaikuttamaan yksin ja yhdessä pieniin tai isoihin yhteisiin asioihin joko omassa ryhmässä, lähiympäristössä, paikallisessa yhteisössä tai laajemmin yhteiskunnassa.
- Nuoret saavat itselle tärkeitä asioita eteenpäin, kokevat tasa-arvoisuutta ja yhdenvertaisuutta.
- Heikommassa asemassa olevia etsitään aktiivisesti ja heidät löydetään ja myös heidän osallisuutensa varmistetaan. Se, että kaikki tulevat kuulluksi ja voivat osallistua päätöksentekoon vahvistaa luottamusta ja turvallisuutta. Osallisuuden kokemus vaikuttaa siten että kaikkien ihmisten potentiaalinen toimintakyky tulee käyttöön.

Luomme ja kehitämme monimuotoista ja rikasta kulttuuria

Kulttuuri on lähellä pohjoispohjalaisten ihmisten arkea, ja keskeinen osa onnellista ja aktiivista elämää. Se tarjoaa elämyksiä sekä osallistumisen, itsensä toteuttamisen ja kehittämisen mahdollisuuksia. Persoonallisen ja rikkaan, läpi elämän kantavan kulttuurisuhteen rakentamiseen kannustetaan aktiivisesti ja tarjotaan yhtäläisiä ja monipuolisia mahdollisuuksia. Tärkeässä roolissa ovat kulttuurikasvatus sekä kulttuurin ja kulttuuri-palveluiden saatavuuden, saavutettavuuden ja laadun kehittäminen. Myös ammattimaisen taiteellisen työn ja kulttuurin tekemisen edellytyksiä vahvistetaan.

Kulttuurin tarjoama hyvinvointipotentiaali hyödynnetään maakunnassa laaja-alaisesti pohjoispohjalaisten kokonaisvaltaista hyvinvointia vahvistaen. Kulttuurihyvinvoinnin palvelupolut tunnistetaan ja niitä kehitetään poikkihallinnollisesti osana ihmislähtöistä hyvinvointi- ja terveystyötä. Kulttuuri ja taidelähtöiset menetelmät löytävät paikkansa osana sosiaali- ja terveysalan toimintaa ja palveluvalikoimaa muun muassa kulttuurilähetteen muodossa. Kehityksen takaamiseksi tarvitaan tiedolla johtamisen, osaamisen ja monialaisen yhteistyön vahvistamista, kulttuuri- ja taidelähtöisen toiminnan vankempaa resursointia ja tutkimustyöhön panostamista. Hyvinvointialueille laaditaan omat kulttuurihyvinvoinnin suunnitelmat yhteistyössä alueen kuntien kanssa.

Kulttuurin ja luovien alojen merkitys aluekehittämistyössä ja yhtenä elinvoimatekijänä ymmärretään ja niihin panostetaan. Ne monipuolistavat elinkeinorakennetta, lisäävät veto- ja pitovoimaa ja luovat uutta arvonnousua, työpaikkoja ja hyvinvointia. Maakunnan kulttuuriperintöä vaalitaan muun muassa tutkimalla ja tekemällä tunnetuksi Oulujoen vesistön voimalaitos- ja asuntoarkkitehtuuria, jolla on potentiaalia päästä maailmanperinnön kansalliselle aielistalle. Alueen omien, pohjoisuuteen nojaavien kulttuuristen ominaispiirteiden, tarinoiden, persoonallisten tapahtumien ja paikkojen hyödyntämisen kautta maakunta erottautuu ja lisää houkuttelevuutta. Pohjoispohjalainen kestävä identiteetti on voimavarana toiminnassa, kansainvälistymisessä ja monikulttuurisessa maailmassa. Se lujittaa vuorovaikutusta, suvaitsevaisuutta ja kumppanuutta. Vaikutukset ulottuvat niin uusien asukkaiden ja työvoiman saatavuuteen, kuin myös esimerkiksi matkailun alalle. Kansainvälistymisessä kulttuurisen vuorovaikutuksen ja sujuvan kanssakäymisen taitojen tulee olla prioriteettina. Kulttuuritoiminnan strategisuutta ja suunnitelmallisuutta tulee vahvistaa, ja edistää eri menetelmien kuten kulttuurisuunnittelun käyttöönottoa. Kulttuuri tarjoaa keinoja myös ekologisten kriisien taklaamiseen ja kestävämmän elämäntavan toteuttamiseen. Panostamalla kulttuuriin ja taiteisiin voimme ennistää enemmän siirtyä pois aineellisten hyödykkeiden kuluttamisesta.

Sisältökärjet:

- Rakennetaan maakunnallista kulttuurin ekosysteemiä yhteistyön, osaamisen, resurssien ja tiedolla johtamisen vahvistamisen kautta.
- Tuodaan kulttuuria lähelle, osaksi pohjoispohjalaisten arkea vahvistamalla sen saatavuutta, saavutettavuutta ja toiminnan edellytyksiä eri tasoilla.
- Hyödynnetään kulttuurin, luovan talouden ja oman pohjoisen perintömme potentiaali tehokkaasti elinvoiman, hyvinvoinnin ja kestäväen elämäntavan edistämisessä.
- Valmistaudutaan yhdessä koko maakuntana Oulu 2026 kulttuuripääkaupunkivuoden korkeatasoiseen toteutukseen.

Vaalimme lähiluonnon laatua ja vahvistamme luontoyhteyttä

Monimuotoisella ja hyvinvoivalla luonnolla on keskeinen merkitys talousjärjestelmämme, elinkeinojen ja terveytemme perustana. Maakuntamme tärkeimmät ekosysteemit kuten metsät, suot ja virtavedet tuottavat hyvin hoidettuna monipuolisesti hyvinvointia pohjoispohjalaisille yhteisöille. Ne tarjoavat ratkaisuja ympäristöongelmiin ja lisäävät arkemme merkityksellisyyttä. Pohjois-Pohjanmaan toimijoilla on keskeinen rooli ja vastuu huolehtia luonnon monimuotoisuudesta lähiluonnosta erämetsiin elämän ja elinkeinojen edellytysten turvaajana. Etenkin maakunnan virtavesien puhtauden ja ekologisen eheyden vaaliminen on meille tärkeä tehtävä, joka edellyttää aloitteellisuutta ja tiivistä yhteistyötä. Maakunnassa toimiva vesistökuunnostajien verkosto (VYYHTI-verkosto) tarjoaa toimijoille hyvän foorumin kokemuksen ja uuden tiedon yhdistämiseen uusiksi menetelmiksi. Luontokokemuksen kehittäminen edellyttää myös lähimatkailun kehittämistä.

Ulkoilu vahvistaa tutkitusti ihmisten elämänlaatua. Viihtyisät viherympäristöt ja luontokohteet elvyttävät, liikkuttavat ja yhdistävät ihmisiä arjessa, ja vastaavat kansanterveyden kannalta mittaviin liikkumattomuuden ja henkisen kuormituksen haasteisiin. Luontoliikunnan ja ulkoilun tarpeiden huomiointi arkiympäristöjen suunnittelussa on kustannustehokas keino lisätä liikunnan määrää, tasata samalla terveyseroja ja alentaa terveydenhuollon kustannuksia. Ympäristöministeriön suosituksen mukaan matkaa lähivirkistysalueelle tulisi olla korkeintaan 300 metriä. Ulkoilumahdollisuuksien rinnalla tarvitaan myös ohjausta luontoon pääsemiseksi. Erityistä huomiota luontoon ohjaamisessa tulisi kohdistaa ikäryhmään -1–7 vuotta, joka on kriittinen elämänvaihe luontoyhteyden ja sitä kautta terveiden elämäntapojen kehittymiselle.

Luontoliikuntamahdollisuuksia voidaan parantaa kehittämällä alueiden saavutettavuutta, luontomaiseman ja -ympäristön laatua, reittejä sekä turvallisuutta. Luontoympäristöjen mahdollisuudet ja rooli liikunnan ja hyvinvoinnin edistämisessä tulee ymmärtää laajana kokonaisuutena, johon kuuluu myös digitaaliset palvelut ja innovaatiot kuten virtuaalinen luonnon kokeminen. Maakunnassa on satsattava kunta- ja sektorirajat ylittävään yhteistyöhön ja pysyvien verkostorakenteiden muodostamiseen. Yhdenvertaisuuden ja käyttäjälähtöisyyden tulee toimia keskeisinä ohjaavina periaatteina. Luontoalueiden kehittäminen on pitkäjänteinen investointi hyvinvointiin. Kehittämistyön tulee siksi perustua parhaaseen tietoon nojaavaan strategiaan ja yhteissuunnitteluun, jossa myös maanomistajatahot ovat osapuolina.

Huolenpito luonnosta ja sen mahdollisuuksista tekevät maakunnastamme nykyistä houkuttelevamman uusien pohjoispohjalaisten asuinympäristön. Luonnon, eränkäyntiperinteen sekä muun kulttuuriperinnön rikkaus ja strategisesti suunnitellut ulkoilun olosuhteet laadukkaine palveluineen luovat uusia liiketoiminnan mahdollisuuksia, kannustavat lähimatkailuun ja tukevat siten maakunnan elinvoimaisuutta ja ilmastovastuullista elämäntapaa. Maakunnan ainutlaatuista luonnon- ja kulttuuriperintöä vaalitaan edistämällä potentiaalisimpia maailmanperintöselvityksiä, joita ovat mm. Oulujoen vesistö, Perämeren aapasuot sekä Oulanka-Paanajärvi kansallispuistot. Laadukas asuinympäristö sitouttaa asukkaita kotikuntiinsa, ohjaa elämäntapoja

kestävämpään suuntaan ja lisää matkailullista vetovoimaa. Laadukkaat luontokohteet ovat osoittaneet veto-voimansa myös elävän kulttuurin alustana. Kaikkien saatavilla olevat luonnon hyvinvointivaikutukset rakentavat onnellista ja aktiivista maakuntaa.

Lähiluonnon laadun ja saavutettavuuden kehittäminen edellyttää mm. strategisen suunnittelun ja palvelujen viestinnän saralla uusia rakenteita ja toimintamalleja. Kunnilla on näissä avainrooli. Luontoyhteyden vahvistamisen näkökulmasta verkostoja tarvitaan mm. kasvatus- ja opetustyön, kulttuurialan, liikunnan, sote-palvelujen sekä ympäristöalan toimijoiden kesken.

Maakunnassa sijaitsee luontoarvoiltaan tärkeitä ja valtakunnallisesti merkittäviä meri-, järvi- ja jokialueita. Meri, järvet, joet ja pintavedet ovat monille lajeille tärkeitä elinympäristöjä. On olennaista ylläpitää ja parantaa uhanalaisten lajien kuten vaelluskalojen ja jokihelmisimpukan elinympäristöjä sekä toteuttaa vaelluskalojen luontaisen lisääntymisen mahdollistamiseksi mm. seuraavia toimenpiteitä: luonnonmukaiset kalatiet, alasvaellusreitit, tierumpukorjaukset ja vaellusesteiden purku. Myös vedenlaatuun kiinnitetään huomiota erilaisten kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteiden avulla valuma-alueilla. Toimenpiteet vaikuttavat positiivisesti vesiympäristöjen virkistyskäyttöön, lisäävät ihmisten ymmärrystä uhanalaisista lajeista sekä vahvistavat ihmisten luontoyhteyttä. Pohjois-Pohjanmaan monipuolinen luonto, metsät ja virtavedet muodostavat erinomaiset puitteet erätaloudelle ja siihen tukeutuvalle luontomatkailulle.

Sisältökärjet:

- Hyvinvoiva ja monimuotoinen luonto luo hyvinvointia ja merkityksellisyyttä pohjoispohjalaisten yhteisöjen arkeen. Investoimalla vihreään infrastruktuuriin investoimme yhteiseen hyvinvointiimme.
- Luonnon monimuotoisuutta ja kohteiden laatua tulee lisätä etenkin lähellä ihmisiä ja tehdä lähiluonnon tuottamat hyvinvointihyödyt saavutettavaksi kaikissa väestöryhmissä. Tämä edellyttää toimijat aktivoivaa maakunnan laajuista lähiluonnon kehittämis- ja laatuohjelmaa ja verkostoa sen taakse.
- Luontoyhteyden vahvistamiseen tarvitaan uusia yhteistyörakenteita, jotta toimivia luontopohjaisia toimintamalleja saadaan juurrutettua esim. kasvatus- tai sosiaalityöhön. Erityinen huomio tulee kohdistaa pieniin lapsiin ja lapsiperheisiin.
- Korkeatasoisten viherympäristöjen kehittäminen osana asuinympäristöjä edellyttää kuntatason strategista, yhteistyöhakuista ja käyttäjälähtöistä kehittämisotetta, jossa päätöksenteko nojaa parhaaseen tietoon.
- Vesistöjen valuma-alueilla sekä joki-, järvi- ja merialueilla tehdään kunnostus- ja ennallistamistoimenpiteitä vedenlaadun ja uhanalaisten lajien elinympäristöjen parantamiseksi. Vaelluskalojen luontaisia lisääntymismahdollisuuksia edistetään monin eri keinoin. Merialueen, järvien ja jokien virkistyskäyttöarvo paranee ja ihmisten luontoyhteys vahvistuu.

Varmistamme yhdenvertaisen ja turvallisen Pohjois-Pohjanmaan

Hyvinvointi, terveys- ja sivistyserot ovat lisääntyneet Pohjois-Pohjanmaalla. Kuntien tilanne poikkeaa huomattavasti toisistaan. Jotta suunta voidaan muuttaa paremmaksi, on kyettävä vahvistamaan ihmisten osallisuutta ja yhdenvertaisuutta. Uuden ajan aluekehityksessä painottuvat tasa-arvon, yhdenvertaisuuden ja osallisuuden teemat. Erityistä huomiota tulee kiinnittää työelämän tasa-arvoon, koulutuksen saatavuuteen sekä väestökehitykseen. Tavoite on turvata kuntalaisten yhdenvertaisuus sekä kestävä hyvinvointi kaikille väestö- ja ikäryhmille Pohjois-Pohjanmaalla. Tämä voi toteutua, kun ihmiset voivat mahdollisimman hyvin, heillä on hyvä työ-, opiskelu- ja toimintakyky ja he kokevat voivansa vaikuttaa omiin asioihinsa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon uudistuksessa koko julkinen sosiaali- ja terveydenhuolto sekä pelastustoimen palvelut uudistetaan ja kootaan hyvinvointialueisiin. Pohjois-Pohjanmaan liitto toimii yhteistyössä jäsenkuntien ja 1.1.2023 toimintansa aloittavan hyvinvointialueen kanssa kuntalaisten hyvinvoinnin ja palvelujen edistämiseksi. Sote-uudistuksen päämääränä on, että kaikki saavat laadukkaita sosiaali- ja terveyspalveluja yhdenvertaisesti ja että sekä alueelliset että sosioekonomiset hyvinvointierot kaventuvat. Hyvinvointialueiden perustamisen myötä kuntien toimintaresurssit tulevat puolittumaan vuodesta 2023 lähtien. Kuntien toimia tulee tukea niin sosiaali- ja terveydenhuollon- kuin työ- ja elinkeinopalvelu-uudistuksessa siten, että koko alue tulee tasapuolisesti huomioituksi.

Turvallisuus on maakuntamme vahvuus. Arjen turvallisuus on paikallisen ja päivittäisen elämänmenon häiriöttömyyttä, sosiaalista turvallisuutta ja turvallisuuden tunnetta. Turvallisuutta emme voi ylläpitää vain viranomaisten toimin, vaan se edellyttää elinkeinoelämän, julkisen sektorin ja järjestötoimijoiden välistä laaja-alaista, pysyvää ja tavoitteellista yhteistyötä. Turvallisuus myös koetaan eri tavalla eri elämän vaiheissa. Arkiympäristö vaikuttaa olennaisesti ihmisten hyvinvointiin ja turvallisuuteen. Arkiympäristöjen ennakoivalla suunnittelulla ehkäisemme asuinalueiden eriytymistä. Turvallisuussuunnittelun osalta tilanne vaihtelee kunnittain hyvin paljon. Turvallisuussuunnittelun integraatioon hyvinvointisuunnittelun kanssa tulee kunnissa kiinnittää huomiota. Ajatuksena on, että hyvinvointialueesta tulee vahva toimija turvallisuussuunnittelussa. Myös ilmastonmuutokseen varautumiseen panostetaan Pohjois-Pohjanmaalla.

Tämän ohjelman keskeisiä turvallisuusteemoja ovat ikäihmisten (asuin)turvallisuus, nuorten syrjäytymisen ehkäisy ja yhteiskunnan eriarvoistumisen vähentäminen, harva-asutusalueiden kehitys sekä digipalvelujen saatavuus. Digitaidot ovat yksi tärkeimmistä kansalaistaidoista, mutta suuri osa väestöstä uhkaa jäädä digitaalisen yhteiskunnan ulkopuolelle. Digisyrjäytymisen uhka koskee erityisesti ikäihmisiä, mutta myös muita kohderyhmiä, kuten lapsia ja nuoria. Kuntalaisten tietoturvaosaamiseen ja arjen digiturvallisuuteen tulee maakunnassa panostaa. Toimintaa tulee suunnata kestävien elintapojen, mielenterveyden ja yhteisöllisyyden edistämiseen, asumisen turvallisuuteen, erilaisten ympäristöön liittyvien haittojen ehkäisyyn ja terveys- ja turvallisuuteen. Kehittämiskohteiden ja toimenpiteiden tulee perustua paikalliseen ja alueelliseen turvallisuuden tilannekuvaan.

Sisältökärjet:

- Hyvinvoinnin, terveyden ja turvallisuuden edistäminen osana kuntien ja maakunnan johtamista, toimintaa ja yhteistyötä.
- Keskeisinä painopisteinä ikäihmisten (asuin)turvallisuus, nuorten syrjäytyminen ja yhteiskunnan eriarvoistuminen, harva-asutusalueiden kehitys sekä digipalvelujen saatavuus ja digiturvallisuus.
- Maakunnan turvallisuudesta viestiminen ja hyödyntäminen maakunnan markkinoinnissa.

KÄRKIHANKKEET

- Maakunnallinen osallisuusohjelma.
- Lapsistrategian alueellinen toimeenpano ja yhteistyörakenteiden luominen.
- Lähiluonnon laatuohjelma: lähiluonnon monimuotoisuuden, palvelujen laadun ja saavutettavuuden kehittäminen kaikissa Pohjois-Pohjanmaan kunnissa.
- Pohjois-Pohjanmaan kulttuurin kehittämisohjelman 2030 toimeenpano.
- Maakunnallinen valmistautuminen Oulu 2026 kulttuuripääkaupunki hankkeeseen.
- Maakunnallinen hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma.

SAAVUTETTAVA, ALUEIDEN VAHVUUKSIEN JA MAHDOLLISUUKSIEN POHJOIS-POHJANMAA

TAVOITELTU MUUTOS 2025

Vuoteen 2025 Pohjois-Pohjanmaalla on hyvät mahdollisuudet opiskella, harrastaa ja tehdä työtä monipaikkaisessa ja paikkariippumattomassa ympäristössä oman elämäntilanteen mukaan. Työn murros vaikuttaa Pohjois-Pohjanmaalla monella eri tavalla. Monipaikkainen tai paikkariippumaton työ luo työntekijälle uudenlaisen suhteen työhön sekä tehostaa ajankäyttöä, kun työmatkoihin ei kulu aikaa. Murroksessa voi parhaimmillaan yhdistää luontevasti työn ja vapaa-ajan. Paikkariippumattomuuden tärkeä mahdollistaja on toimivat tietoliikenneyhteydet ja digitalisaation uudenlainen hyödyntäminen. Monipaikkaisuus antaa kunnille mahdollisuuden tuoda omia erityispiirteitä esiin ja saada uusia asukkaita. Pohjois-Pohjanmaan alueiden erillaisuuden avulla on mahdollista kasvattaa maakunnan vetovoimaa.

Monipaikkainen ja paikkariippumaton arki, työ sekä opiskelu

Monipaikkaisuuden keskeinen tavoite on muodostaa maakunnasta kokonaisuus, jossa voidaan opiskella ja tehdä töitä eri puolilla maakuntaa elämäntilanteen mukaan. Tämä edellyttää digitaalisten ja paikkaan sidottujen palvelujen uudenlaista kehittämistä. Julkisten, yksityisten ja 3. sektorin palvelut tukevat toisiaan. Myös sote-sektorin digitaalisia palvelukonsepteja tulee kehittää entistä joustavimmiksi, asiakasnäkökulma edellä, mutta myös asiakkaan omaa vastuuta omasta hyvinvoinnista tukien. Pohjois-Pohjanmaan alue voi toimia edelläkävijänä monipaikkatyön kehittämisessä ja sen mahdollisuuksien hyödyntämisessä.

Työn murros tulee vaikuttamaan Pohjois-Pohjanmaalle monella eri tavalla. Tulevaisuuden yhä nopeammin muuttuvassa työelämässä korostuu moniosaaminen, muutosjoustavuus sekä osaamisidentiteetti. Monipaikkainen tai paikkariippumaton työ luo työntekijälle uudenlaisen suhteen työhön. Murroksessa voi parhaimmillaan yhdistää luontevasti työn ja vapaa-ajan. Uusi tilanne antaa keskuspaikkojen ulkopuolisille alueille uusia kehittymismahdollisuuksia ja avaa yrityksille liiketoimintamahdollisuuksia. Työn murros avaa myös uusia mahdollisuuksia työpaikkojen ja työnhakijoiden kohtaanto-ongelman ratkaisemiseksi. Kuntien on aktiivisesti edistettävä paikkariippumatonta työtä, vaikka lainsäädäntö ei tunnista uudenlaista tilannetta. Työhyvinvoinnin ja -olosuhteiden parantaminen on osa maakunnan vetovoimaa.

Suhteellisen suuri ja nuori väestö antaa hyvän potentiaalin yritystoiminnan ja koulutuksen uudistumiselle. Uudenlaista näkökulmaa tarvitaan, koska asuinpaikan valinta on aikaisempaa helpompaa, myös maakunnan ulkopuolelta. Maaseudun ja kaupunkien vastakkainasettelua tulee pyrkiä vähentämään ja korostaa sen sijaan yhdistäviä tekijöitä. Useimmilla kaupunkilaisilla on kuitenkin juuret ja kesämökki/kakkos asunto jossain maaseudulla. Globaalin ja paikallisuuden raja-aitojen madaltuminen on tapahtumassa ja tätä kehitystä pitää edelleen tukea.

Sisältökärjet:

- Monipaikkaisuutta ja paikkariippumatonta työtä edistävien mallien ja palvelujen tukeminen.
- Yhteisten etätyöpisteiden kehittäminen.
- Maakunnan vetovoiman rakentuminen alueiden omien profiilien tunnistamisesta (esim. luonnon- ja arkkitehtuurin hyödyntäminen alueiden ja paikkojen erottumisessa).

Koulutuksen, palveluiden ja harrastusten saavutettavuus

Väestön koulutustaso on Pohjois-Pohjanmaalla noussut jatkuvasti, mutta nousu on taittumassa. Maakunnan osaamistason nostaminen edellyttää väestön osaamistason monipuolistamista ja jatkuvaa vahvistamista sekä oppimisympäristöjen ja alueellisen koulutusjärjestelmän ennakoivaa ja tarvelähtöistä kehittämistä. On tärkeää huomioida osaaminen ja sivistys aluekehityksen voimavarana ja mietittävä nykyaikaisia ratkaisuja eri alueiden koulutustason ja koulutuksen saatavuuden varmistukseksi. Koulutuksen saavutettavuutta pitkien välimatkojen maakunnassa voidaan parantaa etäopiskelulla. Koulutuksen saavutettavuutta voi helpottaa joustavat ja edelleen kehitettävät opintopolut, jolloin kynnys korkea-asteen opiskelujen aloittamiseen ei ole niin suuri. Joustavat jatko- täydennyskoulutusmahdollisuudet on tuotava myös sinne, missä ei ole korkea-koulutusta. Jatkuva oppiminen on työelämän jatkuvien rakennemuutosten vuoksi kasvanut eri tasolle kuin aikaisemmin. Työssäkävien jatko-opiskeluun paikkariippumaton opiskelu käy erittäin hyvin.

Jatkuva oppiminen, osaamistarpeiden ennakointi, osaamisen johtaminen, joustavat koulutusratkaisut sekä kansallisesti että kansainvälisesti vetovoimainen koulutus tukevat maakunnan kestävää kasvua ja hyvinvointia sekä edistävät osaavan työvoiman saatavuutta. Älykkään opetuksen ja virtuaalitodellisuuden, robotiikan ja digitaalisten kaksosten merkitys koulutuksen järjestäjien kehittämistyössä korostuu tulevana vuosina. Näihin liittyvät investointi- ja kehittämishankkeet tukevat merkittäväällä tavalla koulutuksen järjestäjien kykyä vastata tulevaisuuden työelämän osaajatarpeisiin.

Koulutustarjonnan monipuolistamiseksi ja alueellisen saavutettavuuden parantamiseksi maakunnassa on toteutettu useampia kampus-malleja. Monikampus-mallissa alueen ja elinkeinoelämän tarvitsema korkeakoulutus voidaan tuoda ketterästi paikkakunnalle sekä monimuoto- että lähitoteutuksena. Mahdollisuudet kehittää osaamista yhdistämällä toisen ja korkea-asteen tarjontaa palvelee sekä alueen nuorisoa että aikuisia täydennyskouluttajia sekä alanvaihtajia. Mallissa ohjaavana tekijänä ei ole niinkään hallintorajat vaan toiminnallisuus, kumppanuus ja sopimuksellisuus.

Pohjois-Pohjanmaan koulutustarjonnan on edelleen kehityttävä ja pystyttävä vastaamaan muuttuvan työelämän tarpeisiin. Koulutustarjontaa on pystyttävä laajentamaan digitaalisella koulutuksella ja yhteistyöllä, mutta myös turvaamalla lähiopetusta. Digitalisaation mahdollistama ajasta ja paikasta riippumaton opiskelu ja koulutus edellyttää sitä tukevien oppimisympäristöjen ja pedagogiikan kehittämistä. Vastavalmistuneista on saatava suurempi osuus jäämään alueelle, vaikka osuus onkin nyt maan suurimpia. Aikaisempaa toimivammat työmarkkinat saadaan lisäämällä työvoiman koulutusta ja liikkuvuutta, hyödyntämällä digitalisaation tuomia mahdollisuuksia ja tukemalla monipaikkaisen asumisen, työn sekä vapaa-ajan mahdollisuuksia. Myös opiskelijahyvinvointipalveluiden toimivuuteen erityisesti korkea-asteella on syytä kiinnittää nykyistä enemmän huomiota.

Saavutettavuuden merkitys maakunnan menestyksessä korostuu entisestään. Digitaalinen saavutettavuus on entistä tärkeämpää, mutta fyysistä saavutettavuuden kehittämistä ei saa unohtaa. Erityisesti lasten ja nuorten helposti saatavat ja saavutettavat koulutus- ja harrastusmahdollisuudet vaikuttavat laajassa maakunnassa nuorten tulevaisuuden uskoon ja viihtymiseen maakunnassa. On tärkeää lisätä vapaa-ajan matalan kynnyksen harrastusmahdollisuuksia, turvata lähipalvelut sekä kehittää koulujen kerhotoimintaa. Maakunnan kunnat, järjestöt sekä koulut ovat vahvasti mukana harrastamisen Suomen mallissa. Mallin päätavoitteena on lasten sekä nuorten hyvinvoinnin lisääminen ja tarkoituksena on mahdollistaa jokaiselle lapselle ja nuorelle mieluisa ja maksuton harrastus koulupäivän yhteydessä. Tavoitteena on juurruttaa Suomen malli pysyväksi toimintatavaksi Pohjois-Pohjanmaan kunnissa. Vanhemmat ikäluokat ovat tottuneet henkilökohtaiseen palveluun, vaikka ovatkin oppineet käyttämään digitaalisia palveluja. Saavutettavuutta tullaan kehittämään uusilla malleilla, jossa yhdistyvät fyysinen palvelu ja digitaalisuus eri ryhmien tarpeilla.

Sisältökärjet:

- Koulutuspolkujen sujuvuuden ja saavutettavuuden turvaaminen koko maakunnassa.
- Vetovoimaisten kampusten ja niiden yhteistyön kehittäminen.
- Harrastamisen Suomen mallin alueellinen toimeenpano ja edelleen kehittäminen Pohjois-Pohjanmaan malliksi.

Digitaalisuuden laaja hyödyntäminen

Digitalisaatio ja aluerakenteen monikeskuksisuus turvaavat sekä edistävät palvelujen saatavuutta ja erikoistuneiden palveluiden kehittämistä. Digitaaliset alustat tarjoavat hyvän mahdollisuuden paikallisidentiteettien vahvistamiselle. Vahvan paikallisidentiteetin omaavat alueet ja kunnat ovat omaleimaisia ja erottuvia. Kovien teknologioiden rinnalle tarvitaan myös pehmeitä veto- ja pitovoimatekijöitä, kuten elinympäristön viihtyvyys, mutta erityisesti tunnetasolla: esimerkiksi tyytyväisyys, luottamus, innostus, henkinen ilmapiiri ja hierarkiat. Toisaalta teknologioiden avulla voidaan myös edistää pehmeitä veto- ja pitovoimatekijöitä. Digitalisaation vaikutukset näyttäytyvät arjessa sen useilla eri osa-alueilla. Digitaaliset ratkaisut ovat vakiintuneet osaksi koulujen arkea, työelämää, vapaa-ajan toimintoja sekä viranomaisasiointia, ne voivat lisätä arjen sujuvuutta ja yksilöiden hyvinvointia, mutta edellyttävät käyttäjältään riittäviä digitaitoja.

Alustat mahdollistavat uudella tavalla työteon ja opiskelun paikoilla missä paikkariippumatonta työtä halutaan tehdä. Palvelupaketit ovat sujuvasti käyttönotettavissa ja niitä voidaan myös räätälöidä eri alueita ja tarpeita vastaavaksi. Digitalisaation kehitys on nopeaa ja laajenee yhä uusille aloille. Teknologiset alustavat yhdistävät esimerkiksi kuntia, kyliä, harrastus- tai muita ryhmiä. Kehittäjät ja ylläpitäjät voivat tulla yhtä monipuolisista taustoista. Julkisen sektorin/kuntien ja asukkaiden yhteiskehittämistä voidaan edistää sähköisten alustojen avulla. Tämä edellyttää ihmisten osallistumisen ja osallisuuden edistämistä, tilan antamista kansalaisaktiivisuudelle sekä alhaalta-ylös toiminnan suosimista. Yhdenvertaisuuden näkökulma tulee huomioida digitaalisuuden hyödyntämisen yhteydessä. Kun digitaalisuuden tuomia hyötyjä halutaan laajasti hyödyntää, on huolehdittava siitä, että kaikilla maakunnan asukkailla on yhdenvertaiset mahdollisuudet tähän.

Keskeinen mahdollistaja paikkariippumattomalle työlle, opiskelulle ja vapaa-ajalle on toimiva tietoliikenneinfra. Pohjois-Pohjanmaan saavutettavuuden kehittymisen yhtenä keskeisenä edellytyksenä on kaikille avoin ja koko maakunnan kattava valokuituverkko, jonka rinnalla kulkee kattava mobiiliverkko. Näiden yhdistelmästä voidaan rakentaa tulevaisuuden tietoverkko, jonka tavoitteena ovat 1 gigan yhteydet eri puolilta maakuntaa.

Sisältökärjet:

- Uusien teknologioiden kehittäminen ja käyttöönotto sekä digitaalisten valmiuksien kehittäminen.
- Alustat, jotka luovat paikallista yhteistyötä, vahvistavat identiteettiä ja madaltavat hierarkioita.
- Yhteyksien kehittäminen uudelle tasolle laajakaistan ja 5G:n avulla.
- Tulevaisuuden yhteyksien ja palvelujen edelläkävijyyden vahvistaminen 6G-tekniikan avulla.

Mahdollistava alue- ja väestörakenne

Maakunnan 414 000 asukkaasta yli 60 prosenttia asuu Oulun seudulla ja väestön siirtyminen kaupunkiseudulle näyttää jatkuvan. Oulun seudun kehitys on ensiarvoisen tärkeää koko Pohjois-Suomen toiminnalle ja taloudelle, mutta maakunnassa tarvitaan aluerakenteen määrätietoista suunnittelua ja kehittämistä myös muiden kaupunkiseutujen - Raahen seudun, Pyhä- ja Kalajokilaakson ja Koillismaan – osalta, pohjaten niiden

omiin vahvuuksiin. Maakunnan tulevaisuuden aluerakennetarkastelu tehdään uuden maakuntakaavaan valmistelun yhteydessä rinnan kansallisen alueidenkäytön kehityskuvatyön kanssa. Etenkin luonnonvaroihin perustuvien investointien ja niihin liittyvien ratkaisujen, monipaikkaisuuden ja palvelurakennemuutosten vaikutukset aluerakenteeseen sekä maakunnan eri osien vetovoimaisuuteen on tärkeä tunnistaa. Myös matkailuun tehdään investointeja kaikissa maakunnan matkailukeskuksissa.

Pohjois-Pohjanmaalla mahdollistava alue- ja väestörakenne merkitsee useita vahvoja alueita ja seutuja, jotka ovat vuorovaikutuksessa lähialueiden sekä muiden maakuntien kanssa. Aluekehittäminen on verkostotyötä, jossa lisäarvo syntyy eri tahojen antamasta panoksesta. Alueiden erilainen ja profiloitunut väestö-, elinkeino- ja osaamisrakenne pehmentää talouden heilahteluja ja mahdollistaa muuttoliikkeen maakunnan sisällä, jolloin työmarkkinoista tulee joustavammat. Verkostomainen rakenne ei korosta rajoja tai hierarkiaa vaan luontevaa yhteistyötä. Seutukaupunkiverkoston avulla verkostoon kuuluvat kaupungit ovat profiloineet omia vahvuuksiaan. Aluekehittämistoimia tulee kohdentaa mahdollisimman joustavasti ja tarvelähtöisesti, alueiden rakenteelliset ja toiminnalliset eroavaisuudet huomioiden. Pohjois-Pohjanmaalla kiinnitetään erityistä huomiota yritysten sijoittumiseen ja yrityksille tarjottavaan palvelurakenteeseen tasapuolisesti maakunnan alueella. Näin turvataan sekä työpaikat että kuntien ja kaupunkien veto- ja pitovoima. Tärkeää että alueellinen yhteistyö elinkeinoelämän edistämiseksi palvelee sekä suurempia kuin pienempiä paikkakuntia.

Koko maakunnassa työikäinen väestö on miesvoittoista. Miesten lähtömuutto on alhaisempaa kuin naisilla, mutta naisten tulomuutto kääntää nettomuuton miesten osalta enemmän negatiiviseksi. Tasapainoinen sukupuolirakenne ja sitä tukeva monipuolinen koulutus- ja työpaikkarakenne on haasteellinen tavoite koko maakunnan alueella, erityisesti pienen väestömäärän alueilla. Sukupuolijakauman tasoittaminen koulutuksen eri aloilla ja asteilla sekä eri toimialoilla on tärkeä kehittämiskohde.

		2020		Miehet-Naiset	
		Miehet	Naiset	lkm	%
MK17 Pohjois-Pohjanmaa	0 - 14	39 777	38 291	1 486	3,7
	15 - 64	131 060	121 308	9 752	7,4
	65 -	38 043	45 351	-7 308	-19,2
SK171 Oulu	0 - 14	24 770	23 940	830	3,4
	15 - 64	84 373	80 106	4 267	5,1
	65 -	18 306	23 357	-5 051	-27,6
SK173 Oulunkaari	0 - 14	2 104	2 002	102	4,8
	15 - 64	6 769	5 628	1 141	16,9
	65 -	3 151	3 329	-178	-5,6
SK174 Raahen	0 - 14	3 045	2 956	89	2,9
	15 - 64	9 597	8 396	1 201	12,5
	65 -	3 979	4 465	-486	-12,2
SK175 Haapavesi-Siikalatva	0 - 14	1 278	1 197	81	6,3
	15 - 64	3 966	3 401	565	14,2
	65 -	1 751	1 870	-119	-6,8
SK176 Nivala-Haapajärvi	0 - 14	2 684	2 608	76	2,8
	15 - 64	7 934	7 000	934	11,8
	65 -	3 508	3 943	-435	-12,4
SK177 Ylivieska	0 - 14	4 470	4 193	277	6,2
	15 - 64	12 713	11 693	1 020	8,0
	65 -	4 706	5 513	-807	-17,1
SK178 Koillismaa	0 - 14	1 426	1 395	31	2,2
	15 - 64	5 708	5 084	624	10,9
	65 -	2 642	2 874	-232	-8,8

Taulukko: Väestön sukupuolirakenne Pohjois-Pohjanmaan seutukunnissa

Kaupunkiseutuja on syytä kehittää kuntarajat ylittävällä strategisella maankäytön ja kestävä liikkuksen suunnittelulla. Tasapainoinen aluerakenne edellyttää paitsi kaupunkiseudun ja alueellisten keskusten veto voiman vahvistamista myös monipuolista kaupunki-maaseutu vuorovaikutusta. Maaseudun maankäytön suunnittelussa on tärkeää painottaa elinvoimaisten ja hyvinvointia edistävien asuin- ja työympäristöjen sekä resurssiviisaan yhdyskuntarakenteen yhtäaikaista muodostumista.

Maakunnan hyvän saavutettavuuden ja tasapainoisen aluerakenteen perustana ovat hyväkuntoinen liikenneverkko ja toimintavarmat liikenne- ja kuljetuspalvelut sekä tulevaisuuden tietoliikennetarpeet tyydyttävä maakunnan kattava valokuituverkko. Näillä varmistetaan monikeskuksisen maakunnan sisäiset yhteydet, yhteydet muualle Suomeen sekä kansainvälisesti. Liikenneyhteyksillä (ml. tietoliikenneyhteydet) on ratkaisevan tärkeä rooli elinkeinojen toimintaedellytyksille ja yritysten sijoittumiselle. Elinkeinoelämän kehittämisen lisäksi Pohjois-Pohjanmaalla tulee edistää monimuotoisen ja maantieteellisesti laajan maakunnan esteetöntä ja saavutettavaa palveluverkkoa.

Pohjois-Pohjanmaan ja naapurimaakuntakeskusten välisissä yhteyksissä merkittäviä ovat valtatie 8 ja 22. Valtatie 8 on läntisen Suomen tärkein yhteys, joka palvelee Perämeren satamien, tuotantolaitosten ja asutuskeskittymien liikennettä ja kuljetuksia. Sitä täydentävät valtateiden välissä sijaitsevia kuntia palvelevat kantatiet 86 ja 63. Valtatie 22 yhdistää Kainuun Perämeren satamiin ja tuotantolaitoksiin. Lisäksi se on tärkeä itä-länsisuuntainen yhteys Venäjän Karjalaan. Koillismaan saavutettavuuden kannalta merkittävimmät tieyhteydet ovat Oulun seudun ja Koillismaan yhdistävä valtatie 20 sekä itäisen Suomen etelä-pohjoissuuntainen yhteys valtatie 5. Kantatiet yhdistävät alueen Kainuuseen sekä Pudasjärven kautta Rovaniemelle ja edelleen Norjaan. Maakunnan eteläosassa poikittaisyhteyksien kannalta merkittäviä ovat Pohjois-Pohjanmaan rannikon ja Pohjois-Savon yhdistävät valtatie 27 ja kantatie 88 sekä Pohjois-Pohjanmaan rannikon ja Kainuun yhdistävä valtatie 28. Alemman asteen maantieverkko on tärkeä metsä- ja biotuoteteollisuuden puuraaka-aineen kuljetuksille sekä maatalouden kuljetuksille. Kovaa vauhtia rapautuvan alempiasteisen tieverkon kunnostukseen on varattava riittävät määrärahat.

Pohjois-Pohjanmaalla ja Oulun seudulla on tärkeä asema pohjoisimman Euroopan keskuksena Itämeren alueen ja Barentsin alueen solmukohtassa. Tavoitteena on maakunnan kehittäminen tasapainoisen aluerakenteen pohjalta kansallisia ja kansainvälisiä kehittämisvyöhykkeitä voimistaen. TEN-T ydinverkkokäytävän laajentuminen pohjoiseen avaa maakunnalle suuria mahdollisuuksia. Maakunnan tasapainoista aluerakennetta täydentää kuntakeskusten tarjoama palveluverkko, joka takaa palvelujen tasapuolisen tarjonnan maakunnassa.

Alueellisiin vahvuuksiin perustuva liikennejärjestelmä tukee tasapainoista aluerakennetta. Tarkennetut maakunnan liikennejärjestelmän kehityskohteiden tavoitteet linjataan Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa.

Sisältökärjet:

- Alueellisella yhteistyöllä lisäarvoa elinkeinoelämän edistämiseen ja palvelujen järjestämiseen.
- Saavutettavuus maakunnan elinvoiman edellytyksenä.
- Laajakaista nopeasti etenevän digitalisaation mahdollistajana.
- Sukupuolijakauman tasoittaminen koulutuksessa ja eri toimialoilla.

KÄRKIHANKKEET

- Etätöiden ja monipaikkaisen työn mahdollisuuksien kehittäminen.
- Tulevaisuuden kampuksien ja oppimisympäristöjen kehittäminen huomioiden digitaalisuus ja hybridimallit.
- Digitaalinen Pohjois-Pohjanmaa: kuntalaisten, viranomaisten ja yritysten digisiirtymän tukeminen.
- Tietoliikenneyhteyksien ja sähköisten palveluiden kehittäminen tulevaisuuden tarpeita vastaavaksi.
- Julkisen ja yksityisen väyläverkon kehittäminen ja kunnan turvaaminen. Liikenneväylien ja -palvelujen toimivuus.

YRITTÄVÄ JA UUDISTUVA Pohjois-Pohjanmaa

TAVOITELTU MUUTOS 2025

Vuonna 2025 Pohjois-Pohjanmaan maakunta on kansallisesti, kansainvälisesti verkostoitunut ja vahvasti osaamisellaan profiloitunut maakunta. Toiminta perustuu vahvaan yrityslähtöiseen koko maakunnan tasoiseen yhteistoimintaan. Maakunnassa on vaikuttavaa yritysvetoista ja yritystarpeisiin perustuvaa ohjelmallista toimintaa sekä kokeilujen ja hyväksi todettujen toimintatapojen jakamista. Kaikki yksityiset ja julkiset toimijat vaikuttavat päätöksillään niihin asioihin, joihin voidaan aidosti vaikuttaa tai muuttaa. Toiminta on kansallisesti ja kansainvälisesti verkostoitunutta ja vaikuttavaa.

Uudistaminen yritystoiminnassa, työelämässä ja osaamisessa tapahtuu sekä yksityisellä ja julkisella puolella moderneja kanavia hyödyntäen. Vuonna 2025 meillä on menestystarinoita, joihin on vaikutettu fokusoituilla ohjelmakokonaisuuksilla, rahoituksilla ja yrityksii hyödyntävillä toimenpiteillä. Maakunnallisilla yrityslähtöisillä kehittämisohjelmilla ja kärkihankkeilla on selkeät metodit, joissa on hyödynnetty ja jaettu toimialasta riippumatta kansainvälistä kokemusta, tutkimusta sekä tietoa. Näillä toimilla on synnytetty menestyviä innovaatioita ja luotu kestäviä arvoketjuja sekä saavutettu asetettuja tavoitteita. Maakunnassa on tehty rohkeita tekoja hyödyntäen ja jakaen eri sukupolvien ajatusmaailmaa ja osaamista käyttäen kansainvälisiä areenoita ja laadukasta viestintää.

Yrittäjyyden kasvua, työllisyyttä työelämän muutoksia tukevien toimintaympäristöjen parantaminen

Vahva yrittäjyyspolitiikka on tehokasta aluekehityspolitiikkaa, joka luodaan paikallisesti ja maakunnallisesti. Maakunnan menestys ja työllisyys perustuu jatkossakin yhä suuremmissa määrin pk-yritysten varaan. Yrittäjyyden olosuhteet, toimintaympäristöt sekä yrittäjyyden mahdollistaminen ovat alueen elinvoimaisuuden tausta. Maakunnan pitäminen yrittäjyyden kautta elinvoimaisena luo pohjaa myös julkisten palveluiden rahoituksen kestävyydelle. Jatkuvat toimintaympäristöjen, markkinoiden ja työelämän muutosten huomioiminen läpileikkaavasti sekä päätöksenteossa, johtamisessa ja kansainvälistyvässä markkinassa on huomioitava kaikilla tasoilla, lähimarkkinaa unohtamatta. Yritysten kasvuhakuisuutta pitää lisätä toimenpiteillä, jossa yrittäjien johtamista ja jaksamista tuetaan. Kasvun pullonkauloja tulee ratkaista ja yritysten osamista jakaa vahvemmin. Pohjois-Pohjanmaan yritysten toimialoista suurin on palvelut, sen jälkeen kauppa, rakentaminen ja teollisuus. Teollisuuden osuudessa kestävä kehitys, vastuullisuuden ja toimialojen uudistaminen on tärkeää kaikilla toimialoilla, siten, että luodaan kansainvälistä kasvupotentiaalia. Alueen yritykset ovat kansallisessa vertailussa kasvuhakuisempia kuin koko maassa keskimäärin. Markkinoiden, markkinoinnin ja viestinnän tehtäviä pitää johtaa ja tuottaa yritysjohtoisesti, mutta julkisten toimijoiden kanssa vahvassa yhteistyössä. Julkisen sektorin olennainen tehtävä on luoda maakunnallisen ja kunnallisen elinkeinopolitiikan keinoin yrityksille alustoja ja toimintaympäristöjä menestyä ja kasvaa muuttuvissa ympäristöissä. Yritysten kasvun esteiksi on tunnistettu luvitus, työvoiman saatavuus, työllistämisen kalleus, työllistämisen riski, rekrytointiosaaminen sekä taloudellinen kyky reagoida nopeasti muuttuviin tilanteisiin.

Pohjois-Pohjanmaan yritysten toimintaympäristö liittyy vahvasti sijaintiin, saavutettavuuteen sekä monipuolisuuteen vastuullisesti. Syrjäinen sijainti haastaa alueen yrityksiä vastaamaan sekä kustannuksissa, että saavutettavuudessa. Pitkät välimatkat ja vaikeat talviolosuhteet lisäävät yritysten kustannuksia ja heikentävät kilpailukykyä. Yritysten sijaintipäätösten näkökulmasta tarvitaan pitkäjänteistä liikennejärjestelmäsuunnittelua, joka luo vakautta elinkeinoelämälle.

PK- ja mikroyrittäjyys on suurin yrittäjyyden muoto maakunnassa. Koko Suomen tasolla kaksi kolmasosaa on yksinyrittäjiä. Kyseessä on merkittävä työelämänmuutokseen liittyvä trendi, joka on pysyvä. Uutena ilmiönä on tapa toimia laskutusyrittäjänä, jolloin ei ole olemassa Y-tunnusta, jolloin ei rekisteröidy yrittäjäksi. Tällöin nousee tarve tietää yritystoimintaa koskeva lainsäädäntö, kyky ja osaaminen markkinointiin sekä toiminnan turvaamiseen. Yritysten verkostointimainen toiminta on lisääntymässä ja sitä pitää tukea. Työllistämisen kynnyksen madaltaminen, työehtosopimusten muutokset ja mahdollisuus palkata työntekijä pitää olla riskittävämpää ja osana mikro- ja yksinyrittäjiä tukevia ja kannustavia toimintoja.

Yritystoiminnan menestyminen edellyttää aktiivisia toimia, joilla edistetään yritysten kykyä kasvaa, kansainvälistyä ja työllistää. Yhtä suuri tarve on tehokkaille työllistymistä edistävillä toimilla, jotta työn ulkopuolisilla työllistymisen on mahdollisimman ripeää ja osallisuus työhön kasvaa. Korona-aika on heikentänyt heikossa työmarkkina-asemassa olevien työllistymistä. Maakunnan työllisyysasteen nosto tukee sekä yksilöitä, että yrityksiä ja se lisää kuntien taloudellista toimintakykyä.

Työllisyyden kuntakokeilut käynnistyivät Pohjois-Pohjanmaalla kolmella kokeilulla (Oulun seutu, Raahen seutu, Ylivieskan seutu) maaliskuussa 2021. Kokeilujen ulkopuolella on 14 kuntaa. Kokeilujen tarkoituksena on parantaa erityisesti pidempään työttömänä olleiden ja heikommassa työmarkkina-asemassa olevien pääsyä työmarkkinoille. Työ- ja elinkeinopalveluiden siirto kunnille tapahtuu vaiheistettusti vuoden 2024 aikana. Tavoitteena on palvelurakenne, joka edistää alueen ja kuntien työllisyysdynamiikkaa, työntekijöiden nopeaa työllistymistä sekä lisää työ- ja elinkeinopalvelujen tuottavuutta, saatavuutta, vaikuttavuutta ja monipuolisuutta. Pohjoismainen työvoimapalvelumalli tulee voimaan kahdessa vaiheessa vuonna 2022. Mallissa painottuu henkilökohtainen asiakastyö ja yhteydenpito. Kuntaomisteisessa mallissa kunnilla on vastuu eri toiminnoissaan edistää uusien työpaikkojen luomista, yritysten syntymistä, vaikuttaa työn kysyntään ja tarjontaan. Uudistuksessa tuleva rahoitusmalli tulee olla kunnille kannustava.

Työn tuottavuus Pohjois-Pohjanmaalla on heilahdellut muita maakuntia enemmän. Vuoteen 2008 asti Pohjois-Pohjanmaan tuottavuus kasvoi hyvin nopeasti, minkä jälkeen tuottavuus alkoi heikentyä. Vuodesta 2010 tuottavuuden kasvu on ollut suhteellisen hidasta, kuitenkin nopeampaa kuin keskimäärin Suomessa. Tuottavuuden muutokset ovat noudattaneet ICT-klusterissa tapahtuneita muutoksia.

Sisältökärjet:

- Johtamisen tukeminen ja kansainvälisen osaamisen kokemusten ja osaamisen jakaminen.
- Yrittäjien jaksamiseen vaikuttavien riskien arvioiminen ja näiden riskien madaltaminen.
- Osalla aktiivisen kasvun edistäminen, osalla olemassa olevan markkinan hallitseminen.
- Kasvua ja työllisyyttä tukevan (mikro)yrittäjyyden tavoitteellisen myynti- ja markkinointiosaaminen kehittäminen ja tukeminen.
- Yrittäjyyden ja työllistämisen kynnyksen alentaminen ja työvoiman arvioinnin, tarpeen ja yritysyritysteistyönnäkökulman vahvistaminen.
- Yritysten kansainvälistymiskehityksen tukeminen.
- Hyödynnetään ja kehitetään alueemme palvelumarkkinaa laajasti ja yhteensovitetaan, että julkinen sektori ei kilpaile yksityisen palvelumarkkinan kanssa.
- Työllistämisen edistäminen, erityisesti nuorten ja vastavalmistuneiden työllistäminen.
- Tuottavuuden kehittäminen kaikilla toimialoilla.

Muutoskyvykkyyden vahvistaminen yrittäjyydessä ja elinkeinoelämässä

Kuntien kehitysyhtiöillä on ja tulee olemaan yhä suurempi rooli kuntien elinkeinopolitiikan seuraajina ja kehittäjinä. Elinkeinoelämä tehdään yhä vahvemmin osana kuntien perustoimintaa ja jatkossa siihen liittyy myös työllisyystoiminta. Elinkeinoelämä tehdään kunnissa, mutta joka kunnassa ei tarvitse tehdä kaikkea.

Monet kehitysyritykset seuraavat nykyisten ja uusien yritysten mahdollisuuksia toimia ja sijoittautua. On tärkeää tarjota yrityksille kontakteja ja apuja yritystoiminnan kehittämiseen. Alueiden tulee löytää omat vahvuutensa ja luoda omat toiminnalliset verkostonsa. Alihankintaketjujen rakentaminen ja yritysysteistyön lisääminen tukee myös uusia liiketoimintamalleja ja laajempien kokonaisuuksien tarjontaa asiakkaille.

Liiketoimintojen uudistaminen ennakoimalla, digitalisaatiota hyödyntämällä ja ohjausmekanismien kuntoon laittamisella lisää yritysten muutoskyvykkyyttä. Erityisesti tulevina vuosina painottuu yritysten ympäristö-, sosiaalinen ja hallinnollinen vastuu tuotannossa, tuotteissa ja myynnissä sekä henkilöstöasioissa. Tällä hetkellä EGS –raportointivelvollisuus koskee yli 500 henkilön työntekijäyrityksiä. Yhtiön antamien raporttien tulee sisältää tiedot siitä, miten huolehditaan ympäristöasioista, sosiaalisista asioista ja henkilöstöasioista, ihmisoikeuksien kunnioittamisesta sekä korruption ja lahjonnan torjunnasta. Tällä hetkellä GRI-standardiraportti on maailmalla laajimmin käytetty vastuullisuusraportoinnin malli. Tähän on tulossa muutos, koska huhtikuussa 2021 Euroopan komissio hyväksyi ehdotuksen uudesta kestävästä kehityksen raportoinnin direktiivistä Corporate Sustainability Reporting Directive (CSRD). On viisasta ennakoita, että kestävä kehityksen vaatteet tulevat koskemaan jatkossa myös pk-yrityksiä.

Alueelliset strategiat kuten älykäs erikoistuminen nostaa esiin alueen vahvuudet. Ennakointi osaltaan nostaa esiin alueen koulutustarpeen, osaamisvaatteet, markkinoiden muutokset ja kansainväliset trendit. Innovaatiopanosten tulee näkyä tuotekehityksessä, uudistumisessa, uusissa tuotteissa, digitaalisessa markkinoinnissa sekä vastuullisuudessa. Maakunnan alueellinen resilienssikyvykkyys tulee selvittää ja selvityksen kautta tehdä toimenpiteitä, jotka ratkaisevat kasvua rajoittavia esteitä. Tulevaisuuden työvoiman ja yritysten työllistämistarpeet tarvitsee panostusta koulutukseen ja sen muutoskyvykkyteen. Innovaatiopanostukset tulee näkyä investoinneissa, tuotekehitys ja laatu työssä, vastuullisuustyössä sekä niiden rahoituksessa. Pk-yritysten kytkeminen vahvemmin alueellisiin innovaatioekosysteemeihin koko maakunnassa on entistä tärkeämpää. Yliopistot, korkeakoulut ja muut koulutusorganisaatiot, kunnalliset elinkeino- ja kehitysyritykset sekä muut alueen elinkeinopalvelut ovat useimmiten pk-yritysten lähimpiä kehittämis- ja innovaatiokumppaneita. Tutkimus- ja innovaatiostrategiat, yrityskeskeiset innovaatiopalvelut, hautomot ja kokeiluympäristöt ovat merkittäviä toimintaympäristöjä, joissa voidaan yritysälähtöisesti luoda uutta ja uudistuvaa osaamista ja kilpailukykyä.

Tietoliikenneverkot ovat isoin merkittävä panostus yritysten toimintojen digitaalisuuteen ja uudistumiseen uusien liiketoimintamallien, kansalliseen ja kansainväliseen markkinointiin, monipaikkaisuuteen sekä jatkossa myös vastuullisuusraporttien luomiseen. Tietoliikenneverkko on maakunnan kaikkien toimijoiden perusinfrastruktuuria. Digitalisoituneet yritykset ovat tutkimusten mukaan muita uudistuskykyisempiä ja kasvuhakuisempia.

Sisältökärjet:

- Investointeihin kannustaminen ja niiden rahoittaminen.
- Yritysten kansainvälistymisen ja liiketoiminnan kehittämisen tukeminen ja rahoitus.
- Tuotekehityksen jatkuva varmistaminen ja tukeminen.
- Kasvua rajoittavien käytännön esteiden poistaminen ja niiden tukeminen (pk-yritykset).
- Yritystoiminnan liiketoimintamallien uudistamistyö ja uusien teknologioiden hyödyntäminen (digitaalisuus, automaatio ja tekoäly).
- Vastuullisuusajattelun ja liiketoimintaideologian kehittäminen ja näkyväksi tekeminen pk-yrityksissä.

Yritysmuotoisuuden lisääminen päätöksenteossa ja palveluissa

Yritysten toiminta ja siihen liittyvien toimintojen kuten lupien, verotuksen ja valvonnan tulisi olla mahdollisimman sujuva prosessi. Merkittävää on, että yritykset ja yrittäjät ovat alueen julkishallinnon (valtio, kunta, ELY, AVI, TE-hallinto) merkittävä asiakasryhmä, jolla on paljon viranomaisasiointia edellyttäviä velvoitteita ja tarpeita. Tämä tarkoittaa, että julkisten palveluiden digitalisointi järkevöittää yritysten viranomaisprosesseja, säästää vaivaa ja aikaa sekä tehostaa palvelutasoa. Palvelukanavien digitalisointi lisää niiden saavutettavuutta ja kannustaa molempia osapuolia digitalisointiin. Palveluiden saatavuus pitää olla kieliversioitu, koska sillä tuetaan myös kansainvälisiä toimijoita.

Mitä pienempi yritys, sitä suurempaan voidaan kokea hallinnollinen taakka tehdä ja toimia oikein. Kuntien yritysarviointitoiminta pitää sisältää päätöksentekoon ja virkamiestyöhön. Yrittäjien alueellinen ja kansallinen edunvalvonta on tärkeää koko alueen kilpailukyvyyn vahvistamiselle. Yritykset eivät ole julkisen sektorin passiivisia kumppaneita vaan myös aktiivisia kumppaneita. Tavoite on usein molemmilla osapuolella sama - menestyminen. Digitalisaatiossa yrittäjien ja yritysten rooli alueen julkisten palveluiden tuottajina ja kehittäjinä sekä niitä täydentävinä palvelun tarjoajina korostuu. Alueen julkista sektoria on aktiivisesti rakennettava alustaksi asiakaslähtöisille palveluekosysteemeille, jotka sisältävät sekä julkisia, että yksityisiä palveluntarjoajia. Monituottajamallin mahdollistajana on avoimien rajapintojen kautta liikkuva, ajantasainen ja asiakkaan suostumuksella hyödynnettävä tieto ja palvelutarve. Asioiden sujuvuuteen liittyy kunnollinen digi-infra ja se tulee huomioida ennakoiden kaavoituksessa tietoliikenneverkkojen kehittämistarpeina. Yhteinen tavoiteltava tila on, että varmistetaan, ettei lupa- ja muut hallinnolliset käytännöt hidasta niiden rakentamista.

Sisältökärjet:

- Alueellisen edunvalvonnan vahvistaminen.
- Digitaalisten palveluiden saatavuus monella eri kielellä.
- Yritysmuotoisuus, sujuvuus sekä vaikuttavuusarviointi päätös-, lupa- ja kaavaprosesseissa.
- Olemme tavoitettavia, oikein asennoituvia sekä kielitaitoisia asiakaspalvelijoita toinen toisillemme.

Yrittäjyyspolkujen monipuolistaminen ja sujuvoittaminen huomioiden omistajavaihdosasiat

Yrittäjyyden perusedellytykset ovat Suomessa erinomaiset. Suomi on vakaa, vapaa ja turvallinen maa elää ja yrittää. Yrittäjyyden muodot ovat moninaiset ja mahdollisuudet yrittäjyyteen ovat moninaiset. Yritystoiminnan ja työntekeminen on yhä vähemmän riippuvainen paikkaa tai sijaintiin tietoliikenne- ja digitaalisuuden ansioista. Yrittäjyys mallien mahdollistaminen ja kokeilu tulee olla yhteiskunnan tukemaa ja hyväksymää. Merkittävä trendi on esimerkiksi yksinyrittäjyyden kasvu. Yksinyrittäjien määrän kasvu on ollut merkittävää erityisesti 2000 luvulla, kasvu on ollut koko maassa 55 prosenttiyksikköä. Kolmas merkittävä ajuri yrittäjyyspolkujen monipuolistamistarpeisiin on yrittäjien ikääntyminen. Pohjois-Pohjanmaalla yrittäjien keski-ikä on 49,46 vuotta ja tämä edellyttää toimia yritysten toiminnan jatkuvuuteen. Yrittäjyyden vaatimukset sekä toimintaympäristöjen muutokset haastavat yhä enemmän yrittäjien jaksamista sekä tulevaisuuden ennakkointia. Pohjois-Pohjanmaan yrittäjissä on 4111 jäsentä. Paikalliset yrittäjät luovat maakuntaan yrittäjyysshenkeä. Heitä tarvitaan verkostona, joka kertoo ja jakaa tietoa yrittäjyydestä. Vaihtoehdot osa-aikayrittäjyyteen tai kokeiluun jo opiskelu ja kouluvaiheessa olisi turvaamassa yritysten toiminnan jatkumista.

Nuorten yrittäjyysinnon kasvattaminen mahdollisuutena pysyä kotipaikkakunnalla tai yleensä Suomessa on huomioitava kannustava mahdollisuutena. Maakunnan muuttotrendien hallinnassa mahdollisuus yrittäjyyteen edellyttää yrittäjyyskasvatuksen tuomista perusopetukseen. Työelämän arvopohjaisuus näkyy nuorten

asenteissa. Työelämän neljä tärkeintä elementtiä ovat 2020 luvulla vapaus, joustavuus, luottamus ja yhdenvertaisuus. Uuden yrittäjäpolven kasvattaminen on maakunnan elinvoimatyötä parhaimmillaan. Nuorten yrittäjyysuhde vaikuttaa koko yhteiskuntaan. Mitä vahvempaa on yrittäjyysasenne, sitä vahvemmin se näkyy tarpeena pärjätä myös palkkatyössä ja elämässä. On tärkeää, että kuntien yrittäjät ovat aktiivisesti mukana oppilaitosten ja yhteisöjen toiminnassa. He antavat nuorille oman esimerkinsä. Yrittäjät kantavat usein pk-yrityksissään ylisukupolvista vastuuta. Yrittäjyyteen ei synnytä, siihen kasvetaan. Siinä vaiheessa, kun jatkajaa ei löydy omasta perheestä jää vaihtoehtoiksi yritystoiminnan lopettaminen, sen myyminen ja omistajanvaihdos. Maahanmuuttajien potentiaalia siirtyä yrittäjiksi tulee vahvistaa jatkossa peremmin yrityskannan säilymisen ja kehittämisen näkökulmasta.

Pohjois-Pohjanmaan kevään 2021 PK-Barometri mukaan alueemme yrittäjistä kahden vuoden aikana 15 prosenttia aikoo luopua yrityksestään ja seuraavan viiden vuoden aikana 29 % aikoo luopua yrityksestään. Tällä on iso merkitys maakunnan yritysten määrään sekä työllisyyteen, jos jatkajaa yritykselle ei löydy. Tulevan neljän vuoden aikana on tarpeen tukea yrittäjävaihdos toimintaa tuloksellisesti maakunnassa.

Sisältökärjet:

- Yrittäjyyskokeilujen mahdollistaminen elämän eri vaiheissa.
- Yrittäjyysopetuksen vahvistaminen kaikilla koulutustasoilla.
- Osa-aikayrittäjyyden tukeminen.
- Omistajavaihdostoiminnan turvaaminen.
- Maahanmuuttajayrittäjyyden edistäminen.
- Startup -yrittäjyyden edistäminen.
- Monipaikkaisen yrittäjyyden edistäminen.

KÄRKIHANKKEET

- Työ- ja elinkeinopalveluiden sujuva siirtyminen kunnille.
- Maakunnan kansainvälinen, uudistuvien yritysten yrityslähtöinen kasvu- ja tukihanke (veturiyritykset, pk- ja mikroyritykset, Hub-ekosysteemimalli).
- Yrittäjien johtamisen ja jaksamisen kärkihanke.
- Uudistuva ja muutoskykyinen yrittäjyys (omistajanvaihdokset, digitaalisuus, uudet tavat toimia sekä yrittäjyyskasvatus).

KANSAINVÄLISESTI HOUKUTTELEVA JA MENESTYVÄ POHJOIS- POHJANMAA

TAVOITELTU MUUTOS 2025

Pohjois-Pohjanmaa on monimuotoinen, avoin ja kansainvälinen maakunta. Maakunta on vetovoimainen asukkaille ja opiskelijoille kansallisesti ja kansainvälisesti. Pohjois-Pohjanmaa on kehittyvä ja edistyksellinen maakunta, jonne osaajat tahtovat tulla. Maakunnan kilpailukyky turvataan siten että osaajia riittää elinkeinoelämän tarpeisiin. Työperäistä maahanmuuttoa edistetään. Maakuntaan sijoittuu uusia yrityksiä ja houkuttelemme enemmän kansainvälisiä investointeja. Innovaatiotoiminta on kytkeytynyt aikaisempaa paremmin kansainvälisiin arvoverkostoihin ja TKI-toiminta on kansainvälisesti korkealla tasolla. Oppilaitoksemme ja korkeakoulumme ovat kansallisesti ja kansainvälisesti vetovoimaisia. Maakuntaan suuntautuva matkailu on lisääntynyt. Pohjois-Pohjanmaan ainutlaatuinen luonto on maakunnan vetovoimatekijä.

Kansainvälisesti kilpailukykyinen ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö

Pohjois-Pohjanmaan elinvoimaa ja vetovoimaa kehitetään uusien asukkaiden, opiskelijoiden, matkailijoiden, yritysten ja investointien saamiseksi maakuntaan. Elinvoimaisuus tarkoittaa kasvua, jota syntyy alueen kehitysväyistä yrityksistä, alueelle sijoittuvista uusista yrityksistä, investoinneista, lisääntyvästä työpaikkojen määrästä, vahvasta vetovoimasta ja uusista asukkaista. Elinvoimaa edistetään käytännön toimenpiteillä, kuten esimerkiksi maankäytöllä, laadukkailla yrityspalveluilla sekä korkeakoulujen ja oppilaitosten kanssa tehtävällä yhteiskehittämisellä. Vetovoiman kehittäminen lisää maakunnan kiinnostavuutta myös kansainvälisesti.

Yrityksiä palveleva asenne ja yrityspalvelut vaikuttavat merkittäväällä tavalla yritysten sijoittumis- ja investointipäätöksiin. Kuntia ja muita toimijoita kannustetaan aktiivisuuteen yritysten toimintaympäristöjen kehittämisessä, tonttitarjonnassa ja elinkeinopalveluiden kehittämisessä. Laadukkaiden elinkeinopalveluiden lisäksi myös yritysten toimintaa tukevat verkostot ja tutkimusympäristöt vaikuttavat sijoittumispäätöksiin.

Oulun yliopiston, ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten kiinnostavuus ja laadukas, monipuolinen koulutustarjonta on keskeistä opiskelijoiden saamisen kannalta. Opiskelu Pohjois-Pohjanmaalla on kansainvälinen kokemus, joka kehittää monipuolisia kulttuurisia taitoja ja osaamista sekä valmistaa opiskelijoita tulevaan työelämään. Koulutuksen digitalisoituminen tarjoaa mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen ja tuo kansainvälisen koulutuksen laajan joukon saataville. Oppiminen ja osallistuminen moninaisissa kulttuurisissa konteksteissa tuottaa kotikansainvälistymisen kokemuksia, joilla on myönteinen vaikutus myös kansainvälisten ja kotimaisten opiskelijoiden integroitumiselle yhteisöön. Laadukkaat perehdytyskäytännöt ja kotimaisten kielten opetus takaavat yhteisön uusille kansainvälisille jäsenille sujuvan alun elämälle Pohjois-Pohjanmaalla.

Maakunta tarjoaa mahdollisuuksia yritystoiminnalle ja elämiselle sekä kaupunkiympäristössä että maaseudulla. Tärkeää on, että Pohjois-Pohjanmaan asukkaat viihtyvät kotimaakunnassaan ja voivat elää oman näköistensä elämää. Omaan elämäntyyliin sopiva asuminen ja asumisen edullisuus ovat vetovoimatekijöitä. Kuntia kannustetaan tarjoamaan vetovoimaisia ja monipuolisia asumisen ratkaisuja. Myös vapaa-ajan monipuoliset mahdollisuudet, virikkeellinen ympäristö ja tarpeita vastaavien palveluiden saatavuus vaikuttavat kotikunnan valintaan.

Imagolla, mielikuvilla ja maineella on tärkeä merkitys vetovoiman kehittämisessä. Pohjois-Pohjanmaan identiteetillä, ilmapiirillä, luonnolla ja kulttuurilla on merkitystä maakunnan vetovoimalle ja asukkaiden viihtyvyydelle. Pohjois-Pohjanmaan maakuntaa tuodaan aktiivisesti esille positiivisen maineen lisäämiseksi maakunnan vetovoiman lisäämiseksi. Toimenpiteillä vahvistetaan yleisesti alueen tunnettavuutta sekä vetovoimaisuutta tuomalla viestinnässä esille mm. maakunnan tarjoamia elinkeino- ja työmahdollisuuksia.

Suomen voimakkaimmin kasvava matkailumaakunta, aito vahvojen matkailukohteiden Pohjois-Pohjanmaa

Strategiakauden alussa tavoitellaan kotimaan matkailun kasvua, joka auttaa matkailua toipumaan koronapandemiaa edeltävälle tasolle. Strategiakauden loppupuolella tavoitteena on, että kansainvälinen matkailu lähtee kasvuun.

Pohjois-Pohjanmaan matkailun tavoitteet 2021–2023

1. Pohjois-Pohjanmaata kehitetään ympärivuotisesti maan vetovoimaisimmaksi matkailumaakunnaksi, jonka matkailukohteet ovat tunnetuimpia ja parhaiten saavutettavia sekä kotimaisille että kansainvälisille matkailijoille.
2. Maakunnan monipuoliset vetovoimatekijät on tuoteistettu sekä kotimaisia että kansainvälisiä matkailijoita puhutteleviksi elämyksellisiksi tuotteiksi, jotka ovat kilpailukykyisiä, kestäviä ja kannattavia.
3. Matkailu on Pohjois-Pohjanmaalla tärkeä, kasvava ja kannattava elinkeino sekä vetovoimainen työllistäjä.
4. Kestävän matkailun polku on käynnistetty kaikilla maakunnan matkailualueilla.

Tavoitemittari	Toteuma 2019	Toteuma 2020	Tavoite 2023
Rekisteröidyt yöpymiset	1 841 463	1 601 596	2 miljoonaa
Kansainvälinen osuus	17 %	11,6 %	22 %
Kotimaan markkinaosuus	8 %	11,2 %	11 %
Kapasiteetti vuodepaikat	13 411	13 310	14 500
Huonekäyttöaste	47,4 %	39,5 %	50 %
Matkailuklusteri, indeksi			
liikevaihto	100	78,5	120
henkilöstö	100	83,5	110
Lentomatkustajien määrä			
Oulu	1 057 355	312 892	1,3 miljoonaa
Kuusamo	113 993	70 943	130 000–140 000

Pohjois-Pohjanmaan matkailu tunnetaan matkailukohteidensa kautta, ja maakunnan matkailualueiden ja -kohteiden vetovoimatekijöitä tulee vahvistaa entisestään. Pienempien matkailutuotteiden brändääminen kiinnostaviksi ja vetovoimaisiksi kokonaisuuksiksi luo mahdollisuuksia pidentää matkailijoiden viipymää alueilla. Vetovoimatekijöiden lisäksi keskeistä on tunnistaa ja valita kohderyhmät, heitä puhuttelevat viestit ja oikeat markkinointi- ja myyntikanavat huomioiden sekä kuluttaja- että yrityskohderyhmät. Monipuoliset markkinoinnin keinot on tärkeitä hyödyntää myynnin tukena, ja vahvistaa maakunnan matkailukohteiden näkyvyyttä ja tunnettua voimakkaasti sekä kotimaassa että kansainvälisesti.

Sisältökärjet:

- Elinvoimainen ja vetovoimainen maakunta on kiinnostava myös kansainvälisesti.
- Asukkaiden, opiskelijoiden, matkailijoiden, yritysten ja investointien houkuttelu maakuntaan.
- Maakunnan vetovoiman ja maine kuva kehittäminen ja esilletuonti.
- Suomen voimakkaimmin kasvava matkailu- ja kulttuurimaakunta.

Kansainvälinen ja houkutteleva osaavalle työvoimalle

Pohjois-Pohjanmaalla yhä useampi yrityksistä kokee osaajapulan kasvun esteenä. Lisäksi Pohjois-Pohjanmaalle ja Pohjois-Suomeen on odotettavissa suuria investointeja esimerkiksi energia-, bio- ja kaivosaloille. Merkittävää osaajapulaa on myös ICT-alalla ja vaatii globaalia rekrytointia. Maakunnassa tarvitaan myös kansainvälistä kausityövoimaa. Euroopan unioni pyrkii yhdistämään laillisen maahanmuuton tiiviimmin osaamisen, kilpailukyvyn ja elinkeinopolitiikan edistämiseen. Kansainvälisten osaajien rekrytoinnissa on tuettava tulijoiden työelämätietoutta, perehdyttämistä toimialojen suomalaiseen lainsäädäntöön ja työn laadunvarmennukseen.

Työperäinen maahanmuutto nähdään ratkaisuksi sekä väestön vähenemisen kierteeseen että työvoimapulaan. Maahanmuutto tarjoaa alueille ja kunnille mahdollisuuden vahvistaa elinvoimaansa. Alueen kuntien tulisi koordinoita ja yhdistää voimansa suunnitelmallisessa maahanmuutto- ja kotouttamistyössä.

Maakunnassa on kiinnitettävä huomiota yritysten kansainvälistymisvalmiuksiin, kansainvälisten osaajien tuomaan lisäarvoon liiketoiminnalle sekä tuettava yrityksiä näiden mahdollisuuksien tunnistamisessa ja hyödyntämisessä. Työnantajien kyvykkyyttä rekrytoida kansainvälisiä osaajia tuetaan.

Lisäksi tarvitaan toimia, jotka parantavat Pohjois-Pohjanmaalle muuttavien ulkomaalaisten ammattilaisten ja opiskelijoiden jokapäiväistä elämää. Tähän sisältyy asettumispalvelut, työllistyminen ja ammatillisen kehityksen tuki huomioiden myös mukana muuttavat puoliset ja perheet. Verkostoitumista tukemalla tuetaan kotoutumista. Kotoutuminen on hyödyllistä sekä yksilöiden että yhteiskunnan kannalta. Onnistuneessa kotoutumisprosessissa henkilö kiinnittyy asuinpaikkaansa, ympäröivään luontoon ja työhönsä, mikä on avainasia työnantajankin näkökulmasta.

Myös työhön tulevien oleskelulupaprosesseja on kehitettävä ja nopeutettava lupien käsittelyä. Pohjois-Pohjanmaa on mukana valtakunnallisessa kehittämistyössä ja osallistuu aktiivisesti erilaisiin pilotointeihin. Työnantajille tarjotaan tukea prosesseista ja välitetään kokemuksia valtakunnalliseen kehittämiseen.

Lisäksi tarvitaan yhteistyö- ja rekrytointivierailuja työntekijöiden lähtömaihin, alueen näkyvyyden ja vetovoiman lisäämistä, myönteisen imagon edistämistä sekä tuotteistettuja vierailuja potentiaalisille työnhakijoille.

Erityisesti Oulun seutu houkuttelee ulkomaalaisia tutkinto-opiskelijoita, mutta toimia on tehtävä, jotta he työllistyvät ja jäävät alueelle. Tavoitteena on vahvistaa kansainvälisten opiskelijoiden ja työikäisen väestön integroitumista Suomen työmarkkinoille. Tämän tavoitteen toteuttamiseksi tarvitaan alueellista yhteistyötä kaupunkien, kuntien, julkisten toimijoiden ja alueen elinkeinoelämän kesken. Esimerkiksi erilaiset mentorointiohjelmat vahvistavat niin alueellisia ja kansallisia kuin globaalejakin verkostoja. Tavoitteena on selkeyttää Suomessa jo olevien kansainvälisten osaajien työllistymispolkuja sekä edistää heidän työllistymistään alueen yrityksiin.

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan tulee nousta omalla profiloinnillaan maakunnaksi, jonne kannattaa tulla asumaan, tekemään työtä, opiskelemaan ja voimaan hyvin. Maakunnan tunnettavuus kansallisesti ja kansainvälisesti edellyttää vahvaa panostusta viestinnällisiin toimiin sekä kansallisesti, että kansainvälisesti. Pohjois-Pohjanmaan näkyminen alueena, jossa on menestyksen eväät koko elämään edellyttää suunnitelmallista ja kokoavaa toimintaa monella eri tasolla yhteisen viestin kirkastamiseksi. Pohjois-Pohjanmaa on aidosti pohjoisen hyvinvoinnin ja kasvun rakentaja kansainvälisellä otteella.

Sisältökärjet:

- Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen ja ulkomaisen työvoiman alueella pitäminen
 - KV-rekrytointien helpottaminen ja yritysten valmentaminen KV-työvoiman rekrytointiin

- Kansainvälisten osaajien ja opiskelijoiden työllistymispolkujen vahvistaminen
- Kotoutuminen ja asettautuminen

Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta

Pohjois-Pohjanmaalla edistetään elinkeinoelämäverkottunutta ekosysteemikehitystä ja TKI-toimintaa kasvun ja elpymisen vauhdittamiseksi. Toiminnalla edistetään toimialoja ylittävää yhteistyötä yritysten ja tutkimuslaitosten kesken, tavoitteena pk-yritysten liiketoiminnan kiihdyttäminen. Uutta luovat korkean osaamisen aktiviteetit sijoittuvat lähelle koulutuksen ja tutkimuksen keskittymiä. Uuden luominen vaatii korkeaa osaamista ja jatkuvaa uuden tiedon tuottamista.

Pohjois-Pohjanmaan älykäs erikoistuminen on aluelähtöistä innovaatiopolitiikkaa, jossa on tunnistettu maakunnan innovaatiotoiminnan kansainväliset vahvuudet ja kehittämiskohteet. Älykkään erikoistumisen tavoitteena on luoda alueille innovaatioekosysteemejä, jotka tukevat elinkeinoelämän uudistumista. Yhteistyö tutkimus- ja koulutuslaitosten ja yritysten välillä uusien innovaatioiden synnyttämiseksi ja käyttöönottamiseksi on strategian peruspilareita. Tärkeää on myös täydentää paikallista osaamista toimimalla yhteistyössä muiden kanssa. Yhteistyökumppanit voivat löytyä omasta maasta tai maakunnasta, mutta yhä useammin kansainvälisistä verkostoista. Yritysekosysteemien toimintaa tuetaan tuotteiden ja palveluiden kaupallistamiseksi, yritysten TKI-investointien kasvattamiseksi sekä viennin edistämiseksi.

Pohjois-Pohjanmaan liitto tarkistaa älykkään erikoistumisen strategian ajantasaisuutta vuosittain toistuvassa prosessissa yhdessä sidosryhmien kanssa. Tässä yhteydessä analysoidaan strategian toteumaa ja toimeenpanoa, ja tarvittaessa päivitetään strategian sisältöä.

Kuva: Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen strategiset painopistevalinnat

Pohjois-Pohjanmaan innovaatiotoiminnan haasteena ovat puutteet kaupallistamis- ja rahoitusosaamisessa. Lisäksi kauempana Oulusta koetaan, etteivät korkean tutkimusosaamisen hyödyt konkretisoidu seuduille riit-

tävällä tasolla. Maakunnan TKI-menojen osuus on hyvällä tasolla, mutta alueellisesti keskittyneitä Oulun seudulle. Kaikkien seutujen TKI-toiminnan kasvattamiseen on kiinnitettävä huomioita. Myös yritysten kasvu ja viennin vähäisyys ovat haasteita, sillä maakunnan yrityksistä 92 % on alle 10 henkilöä työllistäviä mikroyrityksiä.

Pohjois-Pohjanmaa osallistuu erikoistumista tukeviin EU-tasoisin kumppanuusverkostoihin, tavoitteena EU:n suoran TKI-rahoituksen saaminen alueelle ja pk-yritysten kansainvälistymisen tukeminen. Kumppanuuksien painoalueita ovat terveyden, teollisuuteen, autonomisiin ajoneuvoihin ja älykkäisiin kaupunkiympäristöihin liittyvät langattomat ratkaisut. Oulun yliopisto ja Pohjois-Pohjanmaan liitto johtavat EU-tasoisia kumppanuutta, joka keskittyy langattomiin ICT-teknologioihin. Pohjois-Pohjanmaa on lisäksi mukana terveyden, lääketieteen teknologiaan, turvalliseen ja kestävään liikkuvuuteen, akkuklusteriin, vesiklusteriin, geotermiseen energiaan ja elintarvikkeiden jäljitettävyyteen liittyvissä kumppanuuksissa. Kumppanuusverkostoista haetaan tukea alueen yritystoiminnan kehittämiseksi.

Korkeakoulut ekosysteemeineen toimivat alueidensa innovaatiomooottoreina, tuottaen uutta tietoa ja koulutettua työvoimaa. Oulun yliopisto tavoittelee huippututkimuksen kautta ratkaisuja maailmanlaajuisiin kysymyksiin viidellä fokusalueella, jotka ovat Kestävät materiaalit ja järjestelmät, Digitalisaatio ja älykäs yhteiskunta, Ihmiset muuttuvassa maailmassa, Elinikäinen terveys, sekä Muuttuva ilmasto ja pohjoinen ympäristö. Näiden alojen tutkimuksesta syntyy maailmanluokan osaamista ja innovaatioita, joita voidaan hyödyntää mm. päätöksenteossa ja elinkeinoelämässä koko maailmassa ja jotka kannattelevat alueemme elinvoimaisuutta. Tutkimuksen infrastruktuurit ovat ehdoton edellytys menestyksekkään ja vaikuttavan tutkimuksen tekemiseksi sekä elinkeinoelämän toimintaympäristön kehittämiseksi.

Vihreää siirtymää tukeva TKI-toiminta

Pohjois-Pohjanmaalla ilmastotoimien kytkentä elinkeinoihin ja uusiin liiketoimintamahdollisuuksiin on keskeistä. Kehitystyötä tehdään mm. Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartassa linjattujen kärkiteemojen kautta ja työ kiinnittyy maakunnan älykkääseen erikoistumiseen. Merkittäviä TKI-tarpeita liittyy esimerkiksi bio- ja kiertotalouteen, energiantuotantoon ja liikenteeseen. Kansallisesti merkittäviä klustereita, joihin myös Pohjois-Pohjanmaa osallistuu, ovat mm. akkuklusterin ja vetyklusterin kehittäminen.

Vetytalouden valtava potentiaali on tunnistettu kansallisella ja kansainvälisellä tasolla. Vedyllä on tärkeä rooli, kun teräs- ja kemianteollisuuden prosessit muuttuvat vähähiilisiksi. Asia on merkittävä Pohjois-Pohjanmaalle alueella olevan terästeollisuuden takia. Hiilidioksidipäästöjen vähentäminen tulee vaatimaan metallinjalostusteollisuudelta massiivisia investointeja ja tuotekehitystä 2020-luvulla. Puhtaasti tuotetun vedyn käyttö on tulevaisuudessa Suomessa ja globaalisti suuressa roolissa hiilidioksidipäästöjen vähentämisessä. Päästötön vedyn tuotanto vaatii paljon CO₂-vapaata sähköenergiaa.

Siirtyminen hiilineutraaliin metallinjalostukseen vaatii laajoja ja moniulotteisia systeemisä muutoksia mm. kestäväen energian ja vedyn tuotannossa ja jakelussa sekä metallinvalmistusprosesseissa.

Oulun innovaatioallianssi (OIA) on yritysten, tutkimus- ja koulutusosapuolten ja muiden julkisten toimijoiden tiivis yhteistyöverkosto. Oulun innovaatioallianssin strategiset kohdealat ovat kaupunkiseudun ja valtion välisen ekosysteemisopimuksen sisältöjä.

OYSTER on digitaaliseen terveyteen keskittyvä TKI-keskus. Tavoitteena on perustaa Ouluun Euroopan johtava sosiaali- ja terveydenhuollon tutkimus-, testaus-, koulutus-, innovaatio- ja kehitystoimintaan keskittyvä OYSTER-keskus, jossa tulevaisuuden terveysteknologian ja palveluiden kehitystä kiihdytetään ainutlaatuisissa puitteissa hyödyntäen ja soveltaen 5G- ja myöhemmin tulevaisuudessa myös 6G -huippututkimuksen tuloksia.

Radiopuisto on Euroopan johtava langattomien tuotteiden (RF-tuotteet) tutkimuksen, kehitykseen, testaukseen, verifiointiin ja tyyppihyväksyntää keskittyvä kokonaisuus, joka mahdollistaa langatonta tiedonsiirtoa käyttävien tuotteiden ja palvelujen kehittämisen ja testaamisen. Tavoitteena on rakentaa Radiopuisto Ouluun lähivuosina.

Kasvun suunta 2030-strategia on Haapaveden-Siikalatvan, Nivala-Haapajärven, Raahen ja Ylivieskan seutukunnan kuntien yhteinen näkemys alueen kehittämisen mahdollisuuksista ja tahtotilasta. Strategisia päämääriä ovat laadukkaan koulutuksen turvaaminen, kansainvälisten verkostojen kehittäminen, yritysten kasvun ja kansainvälistymisen tukeminen sekä klusterien kehittäminen.

Sisältökärjet:

- Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen toimeenpano.
- Vihreän siirtymän vahva tukeminen, mm. vetyklusterin ja akkuklusterin kehittäminen.
- TKI-toiminnan kasvattaminen kaikilla seuduilla. Mm. Oulun ekosysteemisopimuksen mukaisen innovaatioallianssin ja Oulun eteläisen Kasvun suunta 2030 strategioiden toimeenpano.

Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen kilpailukyvyän näkökulmasta

Pohjois-Pohjanmaan TEN-T tavoitteet 2021-2025+

Pohjois-Pohjanmaa on Itämeren alueen ja Arktisen alueen leikkauspisteessä oleva strateginen multimodaalinen liikenteen solmukohta. Itämerenpohjukan Perämerenkaari yhdistää pohjoisen Euroopan merkittävimmän teollisuuden, tutkimuksen ja osaamisen keskittymän. Pohjois-Suomen merkittävät metsä-, metalli- ja kaivosteollisuuden investoinnit lisäävät kuljetus- ja matkustajamääriä.

North Sea–Baltic (NSB) ydinverkkokäytävää on juuri pidennetty pohjoiseen TEN-T suuntaviiva-asetuksella Helsingistä Oulun ja Tornio-Haaparannan (Perämerenkaaren) kautta edelleen Luulajaan Ruotsin puolelle yhdistäen Suomen rautatieverkon ydinverkkokäytävään. Skandinavia-Välimeri-ydinverkkokäytävä jatkuu Etelä-Ruotsista Tukholmasta Luulajan ydinsatamaan, josta se jatkuu Norjan Narvikin ydinsatamaan. Liikenne 12 -suunnitelman tavoitteet edellyttävät TEN-T politiikan nostamista kansallisen liikennejärjestelmän käytännön kehittämisen keskeiseksi ohjenuoraksi. Tämä koskee niin fyysistä liikenneinfraa, kuin liikennejärjestelmän kestävyyttä ja älykkyyttä sekä yhteistyötä naapurimaiden kanssa. CEF2 -ohjelmakaudella (2021–2027) on huomioitu Pohjanmeri–Itämeri-ydinverkkokäytävän laajentuminen pohjoiseen. Raideliikenteessä ydinverkkokäytävien rooli tulee edelleen korostumaan erityisesti EU-rahoituksessa. CEF2-ohjelman tavoitteena on rakentaa, kehittää, modernisoida ja saattaa valmiiksi Euroopan laajuiset liikenne-, energia- ja digitaaliset verkot. Tavoitteina ovat ydinverkon toteuttaminen vuoteen 2030 mennessä ja kattavan verkon vuoteen 2050 mennessä, ilmastotavoitteiden saavuttaminen ja TEN-T-verkon osien kehittäminen sekä siviili- että sotilaallisen liikkuvuuden parantamiseksi.

Suomi on sitoutunut rakentamaan TEN-T ydinverkon omalta osaltaan asetuksen mukaiseen kuntoon vuoteen 2030 mennessä. Pääradan kehittäminen on tärkeää talouden kasvun ja kestävästä liikkumisesta osalta. Pääradan Ylivieska–Oulu-rataosuus on toiseksi merkittävin ja vilkain tavaraliikenteen rataosuus valtakunnassa ja henkilöliikenteen osalta se palvelee yli miljoonaa matkustajaa vuodessa. Liikenne12-suunnitelman päivityksissä TEN-T ydinverkkokäytävän laajennus tulee ottaa huomioon aiempaa paremmin toimenpideohjelman sisällössä.

Lisäksi Kemi–Laurila–Haaparanta-radana sähköistys avaa yhteyden Pohjois-Ruotsin kautta rahti- ja matkustajaliikenteelle Eurooppaan ja Jäämerelle. Ratayhteys mahdollistaa uuden kuljetusreitit, palvelee teollisuutta ja avaa potentiaalia myös rajat ylittävään matkustajaliikenteeseen. Kapasiteetin lisääminen edellyttää kaksoisraiteen rakentamista Tampereelta pohjoiseen ja kesken jääneen Seinäjoki–Oulu kaksoisraiteen loppuunsaattamista. Liminka–Oulu-kaksoisraiteen suunnittelu ja rakentaminen on erittäin tärkeää Pohjois-Suomen kasvavan tavara- ja henkilöliikenteen ja kestävästä logistiikan kannalta.

Valtatie 4 on valtakunnallinen tason I pääväylä ja osa Eurooppa-tasoista TEN-T-ydinverkkokäytävää osana Bothnia Corridoria. Nelostien merkitys Suomen kansantaloudelle on erityisen suuri. Vuonna 2020 valmistui selvitys ”Valtatiekäytävän 4 ja 29 kehittämisen periaatteet välillä Helsinki - Tornio/Haaparanta”. Siinä määritettiin koko välille pitkän aikavälin tavoitetila, joka vastaa pääväyläasetuksen ja TEN-T-ydinverkkokäytävän edellyttämää tasoa. Valtatie 4:n palvelutaso tulee nostaa vastaamaan TEN-T asetuksen standardeja. Valtatie 4 ja 29 osalta vajeat 40 prosenttia tieosuudesta kattaa ydinverkkokäytävän kriteerit ja kriteerit kattavat väyläosuudet sijoittuvat Etelä-Suomeen. Painopisteinä ohjelmakaudella maantieverkon osalta (vt 4) ovat suunnitelmavalmiuden oleellinen nostaminen yhteysväylillä Jyväskylä–Oulu sekä Oulu–Kemi II vaiheen osalta lin ohikulkutie -hankkeen edistäminen.

TEN-T-uudistuksen suuntaviivoihin esitetään Oulun satamaa ja lentoasamaa ydinverkon satamaksi ja ydinverkon lentokentäksi ja Oulua esitetään multimodaalisena TEN-T kaupunkisolmuna Pohjois-Suomessa (Urban node). Vesiväylähankkeilla on myönteisiä ilmastovaikutuksia päästöjen vähentyessä kuljetettua tonnia kohti.

CEF-rahoituksen saannon kannalta olennaista on yhteisen liikenteellisen vision laatiminen. Visio laaditaan EU:n vihreän kehityksen ohjelman (Green Deal) tavoitteiden mukaisesti. Edistetään alueen logistisia, kestäviä liikenneratkaisuja, kuljetus- ja matkaketjuja sekä eri liikennemuotojen yhdistettävyyttä niin henkilö- kuin tavara liikenteen sekä infrastruktuuri-investointien näkökulmasta. Digitaalisilla yhteyksillä ja ratkaisuilla odotetaan olevan kasvava merkitys alueen logistiikalle ja kilpailukyvyllä. Huomiota kiinnitetään myös rajat ylittävään digitaalisen infrastruktuuriin.

Liikenteen palvelujen kehittäminen

Pohjois-Pohjanmaan henkilöliikenteen saavutettavuuden kannalta oleellista on lentoliikenteen palveluiden ylösajo koronan jälkeen. Koronapandemian jälkeen lentoliikenteen, mukaan lukien charter-lentojen palautuminen, sekä suorien kansainvälisten lentoyhteyksien kehittäminen kotimaan yhteyksien varmistamisen ohella, on tärkeää, jotta kansainvälinen matkailu elpyy pandemiasta.

Keskeistä on tukea liikematkustamisen sekä matkailun elpymistä koronaepidemian aiheuttaman merkittävän vähenemisen jälkeen. Lisäksi Oulun lentokenttä tulee asettaa Suomen toiseksi kansainväliseksi lentokentäksi. Erityisen tärkeää on maakunnallisten matkaketjujen kehittäminen.

Joukkoliikennettä tulee kehittää palvelemaan matkailua, ja erityisesti alueen sisäisiä matkaketjuja. Kansainväliset matkailijat saapuvat lentäen, ja tarvitsevat joukkoliikennettä kohteisiin liikkuessaan. Kotimaan ja lähi-alueiden matkailijat ovat kasvavassa määrin kiinnostuneita liikkumaan maateitse ilmastosyistä.

Toimivat matka- ja kuljetusketjut sekä solmupaikkojen saavutettavuus ovat liikennejärjestelmän keskeisiä kehittämistavoitteita. Solmupisteiden palveluiden kehittämisessä tarvitaan yhteistyötä ja yhteistä sitoutumista eri osapuolten kesken. Tavoitteena on, että solmupisteiden palvelutasoa kehittämällä pystytään sujuvoittamaan matkaketjuja ja lisäämään julkisen liikenteen matkaketjujen houkuttelevuutta ja sitä kautta lisätä kestävien kulkutapojen käyttöä. Solmupisteissä tarjottavien palveluiden tulisi perustua käyttäjien tarpeisiin.

Sisältökärjet:

- Laajempi näkökulma TEN-T ydinverkkokäytävän (NSB) mahdollisuuksista mukaan lukien rajat ylittävä liikenne. Pohjois-Pohjanmaan TEN-T tavoitteet 2021-2025+
- Lentoliikenne. Liikematkustamisen ja matkailun lisääminen ja tarpeet, matkailun käynnistyminen keskeistä.
- Matkaketjujen toimivuus ja hyödynnettävät digitaaliset palvelut.
- Maakunnan liikennejärjestelmä mahdollistaa elinkeinoelämän kustannustehokkaan toiminnan ja palveluiden kehittämisen.
- Älykäs liikenne ja digitalisaatio.
- Ympäristöllisesti kestävät ja digitalisaatiota hyödyntävät liikennepalvelut

KÄRKIHANKKEET

Kansainvälisesti kilpailukykyinen ja näkyvästi kiinnostava sijoittumisympäristö

- Maakunnan kansainvälinen ja kansallinen viestinnän ja markkinoinnin profilointihanke.
- Pohjois-Pohjanmaan mainekuvan lisääminen maakunnan toimijoiden yhteistyönä (mm. matkailu, teollisuus, ICT)
- Oppilaitosten ja korkeakoulujen vetovoiman lisääminen.

Työ- ja koulutusperäisen maahanmuuton lisääminen

- Työperäisen maahanmuuton kehittämisohjelma Pohjois-Pohjanmaalle.
- Mukanaolo kansallisessa Talent Boost-työssä sekä TalentHub –toiminta.

Suomen voimakkaimmin kasvava matkailumaakunta, aito vahvojen matkailukohteiden Pohjois-Pohjanmaa

- Pohjois-Pohjanmaan matkailustrategian toimeenpano.

Verkostoitunut innovaatiotoiminta ja vahvat ekosysteemit ja TKI-toiminta

- Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen toimeenpano.
- Vihreään siirtymän vahva tukeminen, mm. vetyklusterin ja akkuklusterin kehittäminen.
- TKI-toiminnan kasvattaminen kaikilla seuduilla. Oulun ekosysteemisopimuksen mukaisen innovaatioallianssin ja Oulun eteläisen Kasvun suunta 2030 strategioiden toimeenpano
- Radiopuisto-hanke ja OYSTER-hanke.
- Tutkimusympäristöjen ja -infrastruktuurien jatkuva kehittäminen sekä yritysten kytkeminen niiden käyttöön ja tutkimustulosten hyödyntämiseen ja kaupallistamiseen.

Liikenne ja digitaalisuus kansainvälisen vetovoiman näkökulmasta

- TEN-T kärkihankkeiden edistäminen. Erityisesti kaksoisraide Ylivieska-Liminka-Oulu sekä Oulun asemakeskuksen toteuttaminen.
- Ympäristöystävällisten liikenneratkaisujen kehittäminen.

KESTÄVÄSTI KASVAVA POHJOIS-POHJANMAA

TAVOITELTU MUUTOS 2025

Vihreä siirtymän tuomat mahdollisuudet on hyödynnetty määrätietoisesti alueen vahvuuksiin pohjautuen. Pohjois-Pohjanmaalla kestävä kasvu perustuu kehitykseen, joka huomioi ekologiset, aluetalous-, sosiaaliset ja kulttuuriset vaikutukset. Toimet tukevat sekä maakunnan talouskasvua että ihmisten ja luonnon hyvinvointia ja kukoistusta. Kestävän kasvun mahdollistavan toimintaympäristön kehittäminen toteuttaa samanaikaisesti ilmastomuutoksen hillintää ja siihen sopeutumista, hiilinielujen turvaamista sekä luonnon monimuotoisuudesta, vesistöjen hyvästä tilasta ja viherympäristöistä huolehtimista.

Pohjois-Pohjanmaa on määrätietoisesti matkalla kohti hiilineutraalisuutta. Maakunnan näköinen ilmastotyö perustuu tietoon ja laajaan yhteistyöhön. Kestävän kasvun toimenpiteiden määrittämisessä, edistämisessä ja toteutuksessa sekä toimenpiteiden vaikuttavuuden seurannassa merkittävässä roolissa ovat alueen toimijat. Keskeisiä ovat eri sektorien alueellisista ohjelmista vastaavat tahot, kuten ELY-keskus (esim. Maaseutuohjelma) sekä Metsäkeskus (Alueellinen metsäohjelma). Helmikuussa 2021 hyväksytty ilmastotiekartta linjaa seitsemän kärkiteemaa ja liki 130 toimenpidettä. Kestävästi kasvava, hiilineutraali Pohjois-Pohjanmaa saavutetaan eri toimialojen ja toimijoiden yhteistyöllä: 'Kaikki ratkaisee'.

Kansalliset ja kansainväliset verkostot ja kumppanuudet ovat tärkeitä toimenpiteiden vaikuttavuudelle. Pohjois-Pohjanmaan yhteistyö arktisuuteen liittyvissä verkostoissa profiloi aluetta. Arktisen alueen merkitys on korostunut kansainvälisesti ja arktisen alueen monimutkaiset haasteet vaativat erityistä tukea ja huomiota Euroopan unionilta. Arktisella alueella on potentiaalia johtaa vihreää siirtymää ja alue on keskeinen osa Euroopan unionin toimia. Euroopan unionilla on keskeinen rooli arktisen alueen kestävä kehityksen edistämisessä. Vauraampi arktinen alue hyödyttää Itämeren aluetta ja päinvastoin.

Kestävästi kasvavan Pohjois-Pohjanmaan tavoitteet ovat osa muita maakuntaohjelman teemoja.

Kuva: Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan 2021–2030 kärkiteemat

Bio- ja kiertotalouteen perustuva uudistuminen ja innovaatiotoiminta

Bio- ja kiertotalous ovat nopeasti kehittyviä aloja ja niiden toimintaympäristö on muuttumassa voimakkaasti. Poliittiset ohjaukeinit, lainsäädäntö sekä tavoitteet kohti hiilineutraalia taloutta, mutta ennen kaikkea markkinalähtöinen kysyntä, joka on pohjana kannattavalle liiketoiminnalle, puoltavat uusiutuviin biopohjaisiin raaka-aineisiin pohjautuvaa tuotantoa. Luonnonvarojen, niin uusiutuvien kuin uusiutumattomien, kestävään käyttöön pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittämiseen kasvaville markkinoille tarvitaan uudistuvaa ja innovatiivista tki-osaamista. Ilmastoviisas Pohjois-Pohjanmaa on osa maakunnan älykkään erikoistumisen strategiaa, jonka tavoitteena on tukea elinkeinoelämän uudistumista paikalliseen osaamiseen sekä kansalliseen ja kansainväliseen yhteistyöhön pohjautuen. Jaettu johtajuus, ilmastotyön sekä laajasti luonnon hyvinvoinnin edistämisen koordinointi, toimijoiden hankkeet ja niihin tarvittavien taloudellisten resurssien (EU:n vihreän kehityksen ohjelma, EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelmat, sekä kansalliset rahoitukset) täysimääräinen hyödyntäminen on edellytys tavoitteiden toteutumiseen. Pohjois-Pohjanmaalla kestävään kasvuun panostetaan maakunnan ilmastotiekartassa linjattujen toimenpiteiden mukaisesti laajasti eri sektoreilla.

Pohjois-Pohjanmaa on osaltaan mukana ilmastomuutoksen hillinnässä, alueen runsaita luonnonvaroja hyödynnetään kestävästi ja huolehditaan ekosysteemien turvaamisesta. Pohjois-Pohjanmaa on bio- ja kiertotalousmaakunta, jossa toimintaympäristö tukee näitä päämääriä.

Pohjois-Pohjanmaan vahvuuksia ovat runsaat biomassavarannot ja niihin liittyvä perustuotanto, puhdas maaperä, vesi ja arktisen tuotannon edut, sekä toimivat kuljetusyhteydet. Alueen yritykset, osaajat ja tki-organisaatioiden panostukset toimialaan sekä yhteistyö luovat mahdollisuuksia biotaloudessa monipuolisen Pohjois-Pohjanmaan menestymiseen myös globaalien ratkaisujen tarjoajana. Pohjois-Pohjanmaalla biotalous hyödyttää maakuntaa monipuolisesti, niin kasvukeskuksia kuin maaseutualueita. Maakunnassa keskeisimmät alat ovat maa- ja metsätalous, kemiallinen ja mekaaninen metsäteollisuus sekä elintarviketeollisuus. Biotalous muodostaa merkittävän osan Pohjois-Pohjanmaan liiketoiminnasta. Uusiutuvien luonnonvarojen tuotannon ja jalostuksen osuus yksityissektorin liikevaihdosta on liki 20 %: alkutuotanto, biotuotteiden jalostus, energiatuotteet ja jätteiden käsittely. Kun mukaan luetaan matkailu, luonnonvirkistyskäyttö ja ekosysteemipalvelut aineettomine hyötyineen, on merkitys vielä suurempi.

Pohjois-Pohjanmaalla ja sen lähialueilla on vireillä suuria biotaloushankkeita sekä biojalostuksen raaka-ainepohjan muutoksia. Teollisen mittakaavan prosesseissa sivuvirrat voivat tarjota uutta, kannattavaa liiketoimintaa pk-sektorin yrityksille. Tutkimustiedon lisääntyminen ja uudet innovaatiot avaavat uusia jalostusmahdollisuuksia mm. korkean lisäarvon tuotteisiin ja tarjoavat edellytyksiä uudelle vähähiiliselle yritystoiminnalle. Aluetaloudellisesti raaka-aineen tuotantoa suurempi potentiaali on jatkojalostuksessa.

Yritykset yhteistyössä tki- ja julkisen sektorin kanssa kehittävät bio- ja kiertotaloutta aktiivisesti. Maakunnassa on useita kiertotalouteen perustuvia ekosysteemejä kehitteillä. Näitä mahdollisuuksia kestävä kasvun ajureina on laajasti tuettava. Teknologiaosaamisen lisäksi tarvitaan liiketoimintaosaamista ja markkinatuntemusta, jotta menestyään kilpailussa. Tutkimusten käytäntöön viemiseksi demo- ja pilotmitan rahoitus on olennaista. Tarvitaan uusia investointeja alueelle ja kansainvälisille markkinoille pääsyyn.

Vesistöjen tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen tulee huomioida luonnonvarojen hyödyntämisessä. Pohjois-Pohjanmaalla on meneillään hankkeita, kuten Oulujoen vesistöalueen vesistövisio (ARVOVESI-hanke) ja Iijoen vesistövisio ja sen toimenpideohjelman toteuttaminen (Iijoki-sopimus), jotka ovat hyviä esimerkkejä laajasta yhteistyöstä ja konkreettisesta toiminnasta, jollaista tulee edelleen edistää.

Ilmastomuutoksen hillinnän ohella ilmastomuutoksen sopeutumistoimiin on panostettava. Hyvänä esimerkkinä sopeutumistoimista ovat maakunnassa toimivat tulvariskiryhmät.

Ilmastotiekarttatyössä bio- ja kiertotalous tunnistettiin ilmastotyön perustaksi. Bio- ja kiertotalouteen kuuluvia toimenpiteitä on useissa tiekartan kärkiteemoissa.

Sisältökärjet:

- Luonnonvarojen kestävään käyttöön ja kiertotalouteen pohjautuvien tuotteiden, palvelujen ja liiketoiminnan kehittäminen: korkean jalostusarvon tuotteet ja pitkään hiiltä sitovat tuotteet, puurakentaminen.
- Älykäs bio- ja kiertotalous ilmastotyön perustana.
- Maatalous kehittyä hiilensitojana.
- Metsät ja suot tehokkaina hiilinieluinä.
- Vesistöjen ekologisen tilan ja moninaiskäytön parantaminen ja kehittäminen.
- Ilmastonmuutokseen sopeutuminen

Tehokas maankäyttö ja vähäpäästöinen liikkuminen

Maankäytön tehtävinä on varmistaa tehokas maankäyttö, vähäpäästöinen liikkuminen, bio- ja kiertotalouden sekä uusiutuvan energiantuotannon edellytykset. Samanaikaisesti maankäyttö on keskiössä ilmastonmuutoksen hillitsemisessä ja siihen sopeutumisessa, hiilinielujen turvaamisessa ja monimuotoisen viherympäristön luomisessa. Alueidenkäytön suunnittelussa ja rakentamisessa on varauduttava lisääntyviin sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin ja riskeihin. Ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä niitä toteuttavat toimenpiteet on viety osaksi tarkempia pitkän aikavälin suunnitteluvälineitä, kuten maakuntakaava ja liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Kestävä kasvu vaatii niin pitkän kuin lyhyen aikavälin toimia. Maankäytön ratkaisut ovat keskiössä pitkän aikavälin ratkaisuissa. Maankäytön tehtävinä on varmistaa tehokas maankäyttö, vähäpäästöinen liikkuminen, bio- ja kiertotalouden sekä uusiutuvan energiantuotannon edellytykset. Näitä ratkaisuja toteutettaessa on samalla minimoitava metsätalouden ja viheralueiden väheneminen sekä varmistettava vesistöjen hyvä tila. Alueidenkäytön suunnittelussa ja rakentamisessa on varauduttava lisääntyviin sään ääri-ilmiöihin ja muihin ilmastonmuutoksen aiheuttamiin muutoksiin ja riskeihin. Ilmastotavoitteet ja luonnon monimuotoisuuden turvaaminen sekä niitä toteuttavat toimenpiteet on viety osaksi tarkempia pitkän aikavälin suunnitteluvälineitä, kuten maakuntakaava ja liikennejärjestelmäsuunnitelma.

Pohjois-Pohjanmaan liikenteen kasvihuonekaasupäästöt vuonna 2018 olivat 797 ktCO₂e. Tieliikenteen osuus maakunnan taakanjakosektorin päästöistä oli 22 %. Maankäytön ratkaisuilla luodaan edellytykset myös vähäpäästöiselle liikkumiselle. Liikenteen päästöjen vähentämisessä korostuvat yhteistyö eri sektorien välillä ja erilaisten toimenpiteiden yhteensovittaminen. Valtakunnallisten liikennettä koskevien päästövähennyssuositusten alueellisessa toimeenpanossa keskiössä ovat edellytysten luominen vähäpäästöisille liikennevälineisiin siirtymiselle sekä poikkileikkaavan ilmastotavoitteen toteuttaminen tietoon pohjautuvassa liikennejärjestelmäsuunnittelussa. Pohjois-Pohjanmaan liikennejärjestelmäsuunnitelmassa 2040 liikenteen poikkileikkaavat kehittämistavoitteet ovat kilpailukyky, päästövähennysoavoitteet ja saavutettavuus.

Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartassa linjatut toimenpiteet liikenteen osalta: vähäpäästöiset liikennevälineet, uusiutuvat polttoaineet, kestävä liikkuminen, tehokkaat tavarakuljetukset ja liikkumistarpeen vähentäminen sektorirajat ylittävällä yhteistyöllä. Näistä kärkiteemoista maakuntaohjelman sisältökärjiksi on nostettu maankäytön suunnittelua edellyttävät teemat sekä uusiutuvat polttoaineet, joka luo mahdollisuuksia alueellisen, kiertotalouteen pohjautuvien, biopolttoaineiden tuotannon kehittämiseen.

Sisältökärjet:

- Ekologinen kestävyys, luonnon monimuotoisuuden turvaaminen ja ilmastonmuutokseen sopeutuminen.
- Vähäpäästöiset liikennevälineet.
- Kestävän liikkumisen infrastruktuuri ja palvelut.
- Uusiutuvat polttoaineet.

Kestävä, tehokas ja vähäpäästöinen energiantuotanto

Pohjois-Pohjanmaan kasvihuonekaasupäästöistä liki neljännes aiheutuu kaukolämmön tuotannosta ja sähkökulutuksesta (taakanjakosektori, Suomen ympäristökeskus). Energiatalouden voimakas murros on käynnissä ja alueella vastaamme haasteeseen.

Tällä hetkellä Pohjois-Pohjanmaa on Suomen johtava tuulivoiman tuottaja. Maan tuulivoimasta lähes 40 % (950 MW) tuotetaan täällä. Tuotantokapasiteetti kasvaa myös tulevaisuudessa. Tällä hetkellä suunnitteilla, kaavoitus- tai YVA-prosesseissa olevien manneralueen tuulivoimahankkeiden yhteenlaskettu teho on yli 7000 MW. Tuulivoiman nopean kasvun vuoksi maakunnassa on käynnissä [TUULI-hanke](#), jonka tavoitteena on edistää alan kehittymistä kestävästi. Maakuntakaavassa tuulivoiman sijainninhjaus tapahtuu viherrakenne ja ekologiset yhteydet huomioiden. Merituulivoima tarjoaa runsaasti lisäpotentiaalia energiantuotantoon. Perämeren merituulivoiman potentiaalia on tarkasteltu hyväksytyssä Merialuesuunnitelmassa ja rannikkoalueella on lainvoimaisia merituulivoiman yleiskaavoja.

Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunta käsitteli 2.9.2021 Pyhäjärvelle, Pyhäsalmen kaivokseen suunnitellun suuren kokoluokan energiavaraston (PPHES) investointitukiasiaa ja on päättänyt puoltaa Työ- ja elinkeinoministeriön esitystä 26.3 miljoonan euron investointituen myöntämisestä hankkeelle. Hankkeen toteutuminen on kulmakivenä Pyhäsalmen kaivosalueelle ja sen lähialueille kehittyvälle Pyhäjärven Callion yrityspuistolle.

Turpeen merkitys energiantuotannossa vähenee. Turvetuotannon sosiaalisesti oikeudenmukainen siirtymä ja energiahuoltovarmuus ovat keskeisiä ratkaistavia asioita. Polttoon perustavassa energian tuotannossa turve korvautuu pääosin puulla. Arvio kasvihuonekaasupäästövähennemästä vuoteen 2035 mennessä on 700 kt CO₂e.

Pohjois-Pohjanmaan Raahessa sijaitseva SSAB:n terästehdas on osa vetyteknologiaan pohjautuvaa HYBRIT-hanketta. Toteutuessaan fossiilivapaan teräksentuotanto vähentäisi Suomen kasvihuonekaasupäästöjä 7 %.

Pohjois-Pohjanmaan Pyhäjoelle on suunnitteilla Hanhikiven ydinvoimala, joka valmistuessaan tuottaisi sähköä noin 9 TWh vuodessa eli Suomen vuoden 2018 sähkön kokonaiskulutuksesta noin 10 %. Hanhikiven ydinvoimalan odotetaan valmistuvan aikaisintaan vuonna 2028 ja sen odotetaan vähentävän sähköntuotannon kasvihuonekaasupäästöjä.

Biokaasun tuotanto tarjoaa vahvalle maatalousmaakunnalle uusia mahdollisuuksia niin aluetalouteen kuin kasvihuonekaasupäästöjen vähentämiseen.

Pohjois-Pohjanmaa kehittyä ja sitä kehitetään jatkossakin uusiutuvan ja vähäpäästöisen energian maakuntana. Maakunnassa kehitetään ja lisätään fossiilittoman energian tuotantoa ja sen varastointia, älykkäitä energijärjestelmiä ja energiatehokkuutta. Pohjois-Pohjanmaa on vahvasti mukana tulevaisuuden energia-

muotojen kehittämisessä ja energiatalouden murroksen aiheuttamien haasteiden ratkaisemisessa. Maan käytön ratkaisut, yritykset ja uusien teknologioiden mahdollistava tki-toiminta ovat merkittävässä roolissa energiatuotannon kestävässä kasvussa. Energiaturros tarjoaa Pohjois-Pohjanmaan kunnille ja kaupungeille uusia merkittäviä mahdollisuuksia, joihin tarvitaan laajasti toimintaympäristön tukea.

Sisältökärjet:

- Fossiilista energiaa korvaavaa uusiutuvan energian tuotantoa ja varastointia edistetään maakunnan vahvuuksiin pohjautuen (mm. tuulivoima, aurinkoenergia, biokaasu, geoterminen energia, metsäenergia sekä vety- ja akkuteknologia).
- Energiakäytön tehokkuutta ja vähäpäästöisyyttä tuetaan sekä kehitetään tehokasta ja joustavaa energiajärjestelmää.

Uudistuva maatalous

Pohjois-Pohjanmaa on valtakunnallisesti merkittävä maatalousmaakunta. Päätuotantosuuntia ovat naudanlihan- ja maidontuotanto. Kasvinviljelystä perunan viljely on maakunnalle ominainen. Luomutilat ovat pinta-alaltaan valtakunnan suurimpia ja niiden lukumäärässä on selkeää nousua. Tavoitteena maakunnassa ovat puhtaat elintarvikkeet, hyvinvoivat eläimet ja tuottajat sekä ympäristö. Pohjois-Pohjanmaan maatalouden hiilidioksidipäästöt vuonna 2018 olivat 1048 kt CO₂e, mikä on noin 30 % maakunnan taakanjakosektorin CO₂-päästöistä. Luvuissa ei ole huomioitu maatalouden hiilensidontaa.

Maaseutuelinkeinot ovat suuressa murroksessa. Maatalous on huomattava työllistäjä ja tulontuoja useilla seuduilla, mutta moni tila kohtaa akuutisti vakavia ongelmia. Maaseutuelinkeinon kehittäminen tilanteen parantamiseksi on keskeistä. Maatalouden ja elintarviketuotannon turvaaminen ja kannattavuuden lisääminen on tärkeää koko maan ruokahuoltovarmuuden kannalta.

Vastuullinen elintarviketuotanto kattaa koko arvoketjun alkutuotannosta tuotteiden jalostukseen ja sivuvirtojen hyödyntämiseen. Pohjois-Pohjanmaan elintarviketalouden strategia on sitoutunut kestävyteen ja sen takaavaan toiminnan kannattamiseen. Toiminnassa huomioidaan alueen vahvuudet, sekä rikkaat ja puhtaat luonnonvarat. Samalla toiminnassa arvioidaan ja varaudutaan kokonaisvaltaisesti ilmaston lämpenemisen tuomiin muutoksiin elintarviketeollisuudessa, ja etsitään tapoja vastata näihin muutoksiin kestävä tuotannon ja kulutuksen keinoin. Pohjois-Pohjanmaalla tuotetaan puhdasta ja turvallista ruokaa monipuolisesti. Alueemme on yksi Suomen suurimmista luomuruoan viljelyaloista. Lähiruoan merkitys on suuri kulttuurillisesti, taloudellisesti, mutta myös asukkaiden hyvinvoinnin kannalta.

Maataloudella on ilmastonmuutoksen hillinnässä jo nyt olennainen rooli hiilen sitojana. Uudistumisen ja innovaatiotoiminnan kautta maatalouden kyky pienentää ruoantuotannon ilmasto- ja ympäristövaikutuksia korostuu. Tulevaisuudessa maatalous kehittyy hiilinieluna yhä tärkeämmäksi. Toimenpiteet noudattavat Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan linjauksia.

Sisältökärjet:

- Maaperän hiilinielun vahvistaminen ja hiiliviljely.
- Turvemaiden viljelytoimien kehittäminen ympäristöystävällisimmäksi.
- Maatalouden resurssitehokkuuden edistäminen.
- Elintarviketuotannon turvaaminen ja kannattavuuden lisääminen.
- Älykäs elintarviketuotanto.
- Biojakeiden ja sivuvirtojen kestävä hyödyntäminen.

KÄRKIHANKKEET:

- Pohjois-Pohjanmaan energia- ja ilmastovaihe- ja maakuntakaava.

- Pohjois-Pohjanmaan ilmastotiekartan 2021–2030 toimeenpano.
- Pohjois-Pohjanmaan energiamurros ja ilmastovaikutusten arviointi maakuntakaavassa -hanke.
- Kuntia ja kaupunkeja koskeva uusien energiamuotojen kehittäminen (kuten akkuteknologia ja vetytalous).
- Pyhäjärven energiavarastohanke ja Pyhäsalmen kaivosinfrastruktuurin uusiokäyttö energiamurrosta palvelevaksi.
- Haapaveden biojalostamohanke.
- Päästöttömän terästeollisuuden edistäminen

KATSAUS RAHOITUSOHJELMIIN

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma

Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027-ohjelma sisältää Euroopan aluekehitysrahaston (EAKR). Euroopan sosiaalirahaston (ESR+) ja oikeudenmukaisen siirtymän rahaston (JTF).

Ohjelmassa on yhteensä seitsemän toimintalinjaa:

- Innovatiivinen Suomi, EAKR
- Hiilineutraali Suomi, EAKR
- Saavutettavampi Suomi (vain Itä- ja Pohjois-Suomi), EAKR
- Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi, ESR+
- Sosiaalisten innovaatioiden Suomi, ESR+
- Aineellista puutetta torjuva Suomi, ESR+
- Oikeudenmukaisen siirtymän rahasto (JTF). Valmistellaan v. 2021

EAKR-rahoitus kohdennetaan pk-yritysten yritystukiin, julkisten toimijoiden elinkeinoelämää edistäviin innovaatiohankkeisiin, digitalisaatioon, ilmastotoimiin, kuten uusiutuvan energian edistämiseen, energiatehokkuuteen, ilmastomuutokseen sopeutumiseen ja kiertotalouteen, sekä elinkeinoelämää tukeviin pienimuotoisiin liikenneinfrastruktuurihankkeisiin. ESR-rahoituksella tuetaan työllisyyttä, osaamista, työelämän kehittämistä, osallisuutta ja yhdenvertaisuutta.

JTF-rahoitus kohdennetaan Pohjois-Pohjanmaan oikeudenmukaisen siirtymäsuunnitelman mukaisiin toimiin. JTF-rahastolla tuetaan erityisesti talouden monipuolistamista, uusien työpaikkojen ja yritystoiminnan kehittämistä. Rahoitusta kohdennetaan EAKR-rahoitusta vastaavalla tavalla pk-yritystukiin ja julkisten toimijoiden elinkeinoelämää edistäviin innovaatiohankkeisiin, sekä ESR-rahoitusta vastaavalla tavalla osaamisen kehittämiseen. Rahaston taustalla on turpeen energiakäytön vähentämisestä syntyvien sosioekonomisten haittavai-
kutusten pienentäminen.

Rahoittajina toimivat Pohjois-Pohjanmaan liitto ja ELY-keskus.

Pohjois-Pohjanmaan rahoitus 2021-2027 (EU+valtio) on rahastoittain seuraava:

- EAKR+valtio 152,7 milj. €
- ESR+valtio 84,2 milj. €
- JTF+valtio 119,4 milj. €

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelma

CAP-suunnitelma (2023–2027) pitää sisällään kaikki maatalous- ja maaseudun kehittämisen tuet. Maaseudun kehittämisen osalta alueella on laadittu oma alueellinen suunnitelma, koskien hanke-, yritys- ja maatalousinvestointeja. Lisäksi paikalliset Leader-ryhmät ovat laatineet omat strategiansa.

Maaseudun kehittämisen tuet on tarkoitettu maaseutualueille. Pohjois-Pohjanmaan maaseutualueiksi on määritelty koko alue, pl. Oulun kaupungin keskeiset kaupunkialueet. Erityisenä tuen myöntämisen perusteena painotetaan harvaan asutun ja ydinmaaseudun alueita, ao. alueella asuu noin 100 000 pohjoispohjalaisista.

Pohjois-Pohjanmaan maaseudun kehittämissuunnitelman 2023–2027 visiona on, että Pohjois-Pohjanmaan maaseutu menestyy alueidensa vahvuuksiin nojaten, sekä yhteistyössä rohkeasti ja kestävästi uutta kehittämisen. Rahoituksen painopisteinä ovat: 1) Aktiivinen maatalous ja ruuantuotanto 2) Ympäristö- ja ilmastoviisas

maatalous ja maaseutu 3) Uudistuva ja monipuolinen maaseutu. Näillä tavoitellaan sitä, että alueella on kannattavasti kasvava maatalous ja elintarvikejalostus ja että toiminta on resurssitehokasta ja ympäristömyönteistä sekä se, että alueellamme on kilpailukykyinen, pito- ja vetovoimainen maaseutu.

Maaseudun kehittämishankkeiden osalta työnjako Leader-ryhmien kanssa tehdään hankkeiden laajuuden ja koon mukaan. ELY-keskus rahoittaa kooltaan seutukuntaa laajempia ja vaikutuksiltaan merkittäviä maaseudun kehittämisen hankkeita. Yritystukien osalta ELY-keskus puolestaan rahoittaa toiminta-alueeltaan laajempia ja kokoluokaltaan suurempia yrityksiä.

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahasto 2021–2027

Euroopan meri-, kalatalous- ja vesiviljelyrahaston Suomen ohjelmassa on neljä toimintalinjaa: 1. Kestävä kalastus ja vesiympäristön ennallistaminen ja suojelu, 2. Kestävä vesiviljely sekä jalostus ja markkinat, 3. Kestävän sinisen talouden mahdollistaminen rannikko-, saari- ja sisämaa-alueilla sekä kalastus- ja vesiviljely-yhteisöjen kehittämisen edistäminen sekä 4. Meripolitiikka. Tavoitteena on, että uusi ohjelmakausi käynnistyy alkuvuodesta 2022.

Helmi-elinympäristöohjelma 2021–2030

Helmi-elinympäristöohjelma 2021–2030 vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Helmi-ohjelmasta rahoitetaan seuraavia teemoja, neuvontaa antavat YM ja ELY-keskukset:

- Soiden suojelu ja ennallistaminen
- Lintuvesien ja kosteikkojen kunnostaminen
- Perinnebiotooppien hoito
- Metsäisten elinympäristöjen hoito
- Pienvesien ja rantaluonnon kunnostus

Business Finlandin rahoitus

Business Finland tarjoaa kansallista innovaatorahoitusta ja kansainvälistymispalveluita sekä edistää matkailua ja investointeja Suomeen. BF rahoittaa esim. digitalisaatiota, terveyttä ja hyvinvointia, kuluttajaliiketoimintaa, biotaloutta ja cleantechiä sekä matkailua.

Suomen kestävän kasvun ohjelma

Ohjelman rahoitus tulee EU:n kertaluonteisesta elpymisvälineestä (Next Generation EU). Rahoittajana toimii mm. Business Finland. Suomen kestävän kasvun ohjelma rakentuu neljälle pilarille:

- Vihreä siirtymä tukee talouden rakennemuutosta ja hiilineutraalia hyvinvointiyhteiskuntaa
- Digitalisaation ja datatalouden avulla vahvistetaan tuottavuutta ja tuodaan palvelut kaikkien saattaville
- Työllisyysasteen ja osaamistason nostaminen kestävän kasvun vauhdittamiseksi
- Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen saatavuuden vahvistaminen ja kustannusvaikuttavuuden lisääminen.

EU:n kansainväliset rahoitusohjelmat

Interreg Aurora 2021–2027

Ohjelma on Pohjois-Suomen, Pohjois-Ruotsin ja Pohjois-Norjan välinen yhteistyöohjelma. Ohjelma-alueessa on mukana Suomesta viisi maakuntaa: Pohjois-Pohjanmaa, Lappi, Keski-Pohjanmaa, Pohjanmaa ja Etelä-Pohjanmaa. Ohjelman rahoitus on 161,1 milj. €, ml. kansallinen rahoitus. Ensimmäisen hakukierroksen arvioidaan avautuvan helmikuussa 2022.

Ohjelman sisältövalinnat ovat seuraavat: 1. Kilpailukykyisempi Eurooppa, 2. Vihreämpi Eurooppa ja 4. Sosiaalisempi Eurooppa, sekä Interreg-erityistavoite Yhteistyön hallinnoinnin parantaminen.

Kilpailukykyisempi Eurooppa rahoittaa tutkimus- ja innovaatiovalmiuksia sekä pk-yritysten kasvua ja kilpailukykyä. Vihreämpi Eurooppa rahoittaa ilmastonmuutokseen sopeutumista, luonnon monimuotoisuuden suojelua ja multimodaalista kaupunkiliikennettä osana siirtymistä kohti nollanettohiilitaloutta. Sosiaalisempi Eurooppa rahoittaa yhdenvertaista pääsyä laadukkaaseen koulutukseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä kulttuurin ja kestävän matkailun kehittämistä.

Karelia 2021–2027

Ohjelmakaudella 2021–2027 EU:n ulkorajat ylittävää yhteistyötä jatketaan uudessa Karelia CBC -ohjelmassa. Ohjelma-alue on Kainuu, Pohjois-Karjala ja Pohjois-Pohjanmaa Suomesta ja Karjalan tasavalta Venäjältä. Pohjois-Pohjanmaan liitto toimii hallintoviranomaisena uudessa ohjelmassa. EU:n komission arvioidaan hyväksyvän ohjelman tapahtuvan keväällä 2022, jonka jälkeen Suomi, Venäjän Federaatio sekä EU:n komissio laativat rahoitussopimuksen. Ohjelman täysipainoinen käynnistys tapahtuu arviolta vuonna 2023.

Pohjoinen Periferia ja Arktinen 2021–2027

Pohjoisen periferian ja arktisen ohjelman alue kattaa Euroopan pohjoisimmat osat ja pohjoisen Atlantin alueet. Ohjelma-alueeseen kuluvat Pohjois- ja Itä-Suomi, Pohjois-Ruotsi ja Irlannin pohjois- ja länsialueet. Lisäksi EU:n ulkopuolisista alueista alueeseen kuuluvat Färsaaret, Grönlanti, Islanti ja Norjan pohjoisosat. Alueita yhdistäviä tekijöitä ovat harva asutus, syrjäinen sijainti ja heikko saavutettavuus. Alueella on runsaita luonnonvaroja, mutta alueiden talous perustuu usein vain harvoihin toimialoihin. Lisäksi ilmastonmuutoksen vaikutukset tuntuvat alueella merkittävästi.

Ohjelman toimintalinjat:

- Innovaatiokyvyn vahvistaminen, vetovoimainen ja joustava Pohjoinen periferian ja arktisen alue
- Pohjoisen periferian ja arktisen alueen ilmastonmuutokseen sopeutumiskyvyn vahvistaminen ja voimavarojen riittävyyden vahvistaminen
- Pohjoisen periferia ja arktisen alueiden toimijoiden yhteistyökyvykkyyden edistäminen
- Pohjoisen periferia ja arktisen ohjelman suunniteltu kokonaisbudjetti on 67,3 milj. €, josta EU:n osuus on 43,7 milj. € ja kansallisen rahoituksen osuus on 23,6 milj. €.

Horisontti Eurooppa

Horisontti Eurooppa on EU:n tutkimuksen ja innovaatioiden puiteohjelma, josta rahoitetaan laajasti erilaista tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaa noin 95,5 miljardilla eurolla 2021–2027. Tavoitteina on torjua ilmastonmuutosta, tukea kestävän kehityksen tavoitteiden saavuttamista ja lisätä EU:n kilpailukykyä. Lisäksi ohjelman kautta tuetaan läpimurtoinnovaatioita ja etsitään ratkaisuja maailmanlaajuisiin haasteisiin. Horisontti Euroopasta rahoitettavat hankkeet toteutetaan pääsääntöisesti kansainvälisenä yhteistyönä, ja ne tuottavat eurooppalaista lisäarvoa ja vaikuttavuutta. Rahoitus on suunnattu mm. innovatiivisille start up- ja pk-yrityksille, jotka haluavat laajentaa liiketoimintaansa ja kansainvälistyä. Lisäksi hakuja on yksittäisille tutkijoille, korkeakouluille ja tutkimuslaitoksille sekä kolmannen sektorin toimijoille, kunnille ja viranomaisille.

Digitaalinen Eurooppa

Digitaalinen Eurooppa-ohjelma tukee digitaalisten valmiuksien kehittämistä ja teknologian käyttöönottoa. Ohjelma on ensisijaisesti tarkoitettu toimijoille, jotka pystyvät vastaamaan sen eri teknologiapainotuksiin ja keskeisiin aloihin, joita ovat suurteholaskenta, tekoäly, kyberturvallisuus ja luottamus, edistyneet digitaaliset taidot sekä digiteknologian laaja käyttöönotto taloudessa ja yhteiskunnassa. Eurooppalaiset digitaaliset innovaatiokeskittymät (EDIH) ovat ohjelmassa tärkeässä roolissa. Rahoitusta haetaan EU-komissiolta.

Verkkojen Eurooppa (CEF)

Verkkujen Eurooppa (CEF) -välineestä rahoitetaan rajat ylittäviä liikenne-, energia- ja digitaalisia yhteyksiä. Väline jakaantuu kolmeen pääsektoriin: TEN-T (liikenne), TEN-EN (energia) ja TEN-TELE (tietoliikenne). Välineen painopisteinä ovat ilmastonmuutoksen torjunta, alueellisten erojen kaventaminen sekä rajat ylittävät hankkeet. Tarkoituksena on edistää puhtaita liikennemuotoja, nopeita laajakaistayhteyksiä ja helpottaa uusiutuvan energian käyttöä. Samalla pyritään kehittämään Euroopan taloutta ympäristöystävällisempään suuntaan. Rahoitusta suunnataan erityisesti rajat ylittävälle hankkeille, jotka tuovat EU:lle lisäarvoa. Rahoituskelpoisten hankkeiden kriteerit ovat erilaisia eri hakujen välillä. Rahoituksen saajina voivat olla hausta riippuen energia-, liikenne- ja tietoliikenneverkkojen omistajia ja kehittäjiä.

Verkkujen Eurooppaa hallinnoi suurimmilta osin Euroopan ilmasto-, infrastruktuuri- ja ympäristöasioiden toimeenpanovirasto CINEA. CEF-liikennehankkeiden koordinoinnista Suomessa vastaa Liikenne- ja viestintävirasto Traficom.

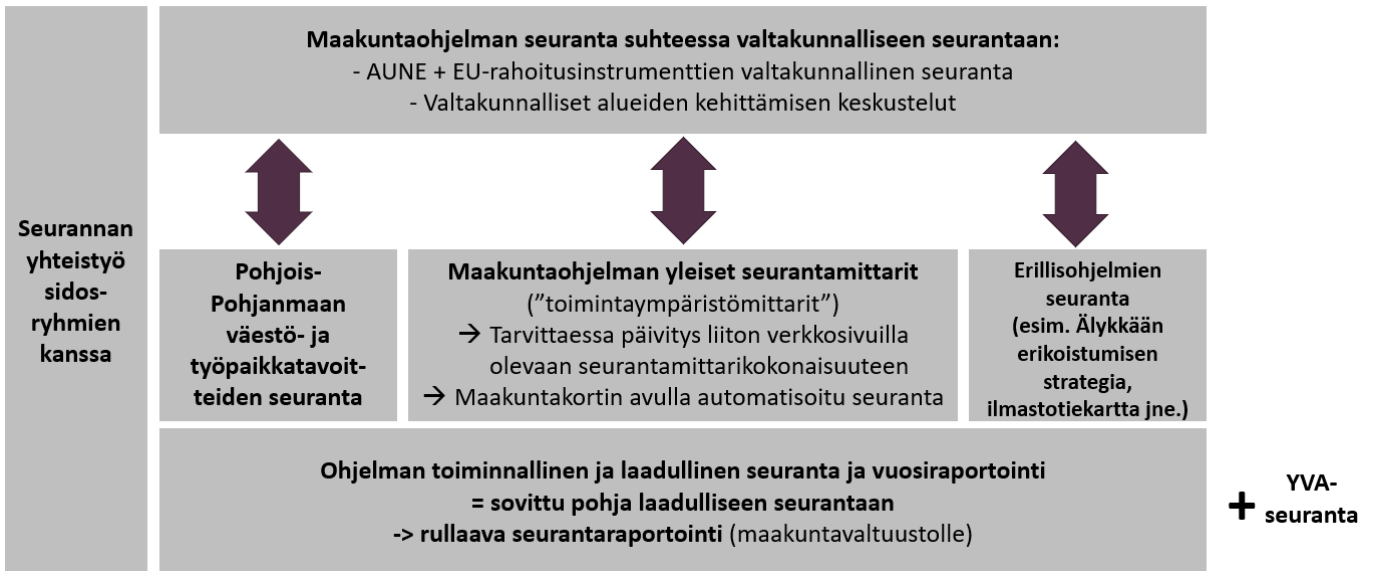
SEURANTA JA MITTARIT

Valtioneuvoston asetuksessa alueiden kehittämisestä ja rakennerahastotoiminnan hallinnoinnoista todetaan, että maakuntaohjelman tulee sisältää ohjelman määrällistä ja laadullista seurantaan varten tarvittavat vaikuttavuustavoitteet ja niitä koskevat mittarit. Maakunta määrittää maakuntaohjelman seurannassa käyttämänsä vaikuttavuustavoitteet ja seurantatiedot siten, että ne kuvaavat monipuolisesti alueen kehitystä ja aluekehittämisen tavoitteiden edistymistä. Tietojohtamisen vahvistaminen ja tilannekuvan laaja-alainen analyysi ovat edellytyksenä menestykselle aluekehitykselle. Tilastoseuranta onkin keskeinen osa maakuntaohjelman toteuman seurantaan. Maakuntaohjelman tilastoseuranta ja kerätty tieto tukee aluekehityskeskustelun määrällistä tilannekuvaa ja sen pohjalta luotua tulkintaa aluekehityksen kehitysnäkymistä. Seurattava tilastotieto ja havainnollinen tilastovalikko löytyvät Pohjois-Pohjanmaan liiton sivuilta <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/mako-seuranta/> ja päivitykset tehdään heti uuden aineiston tullessa saataville.

Maakuntaohjelmasta 2017–2021 tehdyn ulkoisen arvioinnin suositus on, että ohjelman painopisteiden etenemistä tulisi seurata tarkemmin ja hyödyntää seurantamittareita. Seurantaan ja jatkotoimenpiteiden operationalisoimiseen tarvitaan selkeä toimintamalli esimerkiksi seurantaryhmien muodossa tai kumppanuusverkostoja hyödyntäen.

Pohjois-Pohjanmaan maakuntaohjelma 2022–2025 toteutumista seurataan laadullisen ja määrällisen seurannan kautta. Laadullisessa seurannassa käydään läpi päätavoitteiden kehittämisteemojen etenemistä. Määrällinen seuranta muodostuu mittareista, jotka kuvaavat kehittämisteemojen sisältökärkien kehittymistä. Mittareille on asetettu määrälliset ja/tai laadulliset tavoitteet. Asetettuja mittareita ja tavoitteita voidaan tarkistaa ja täsmentää maakuntaohjelmakauden aikana. Läheskään kaikkien sisältökärkien osalta ei ole olemassa määrällistä mittaria ja osalla on jouduttu valitsemaan lukuisista vaihtoehdoista soveltuvimmat. Tämän lisäksi maakuntaohjelmaan sisällytetyillä ohjelmilla ja strategioilla, esimerkiksi älykkään erikoistumisen strategialla, on oma yksityiskohtaisempi seurantajärjestelmä. Älykkään erikoistumisen seuranta on osa maakuntaohjelman seurantaan. Tämän takia seurannassa korostuu säännöllisesti toteutettava laadullinen seuranta, minkä yhteydessä maakunnan kehityksestä raportoidaan maakuntavaltuustolle.

Yhteisiä kokouksia ja teemaseminaareja yhteistyötahojen kesken järjestetään tarvittaessa seurannan tukemiseksi. Seurannan koordinoivastuu on maakunnan liitolla. Lakisääteinen ohjelman ympäristövaikutusten seuranta järjestetään osana tätä seurantajärjestelmää. Maakuntaohjelman toteuttaminen on verkostoyhteistyötä, jossa tarvitaan kuntien, valtion, tutkimuslaitosten, yritysten ja kolmannen sektorin panosta. Kullakin toimijalla on oma merkittävä roolinsa.

Kuva: Maakuntaohjelman seurannan periaatteet

POHJOIS-POHJALAINEN AKTIIVINEN, HYVÄ JA TOIMIVA ARKI

MITTARI 1

Maakunnan huono-osaisuustilanteen seuranta (summaindikaattori "huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset")

Vaikuttavuus: Huono-osaisuus Suomessa karttasivuston summamuuttuja indikaattori "huono-osaisuuden sosiaaliset seuraukset" ja tätä täydentämään paikallinen kokemustieto Minun arkeni ja elämäni -kyselyn osallisuuskysymysten vastauksista

Lähtötaso:

- Maakuntien vertailussa Pohjois-Pohjanmaa on viidenneksi paras vertailuarvolla 97.1 mutta huono-osaisuuden pitkäaikainen trendi ollut nouseva vuodesta 2014 lähtien (uusin arvo 96,4 % (2017–2019) eli laskua/parannusta vuosien 2016–2018 lukuun)
- Maakunnan sisällä isoja eroja kuntien välillä sosiaalisessa huono-osaisuudessa (Tyrnävä 58,9 vs. Pyhäjärvi 151)

Lähde: Diak, huono-osaisuus Suomessa [linkki](#)

Tavoitetaso:

Saada maakunnan sosiaalisen huono-osaisuuden huono kehityssuunta muutettua ja maakunnan sisällä kuntien väliset sosiaalisen huono-osaisuuden erot kaventumaan

MITTARI 2

Kulttuuri kunnan toiminnassa –tiedonkeruu eli kulttuurin TEAviisari tulosten seuranta. Tiedonkeruu selvittää kulttuurin, erityisesti hyvinvointia ja terveyttä edistävän kulttuurin toimenpiteitä, resursseja ja toimintakäytäntöjä kunnissa. Tietoja kerätään kahden vuoden välein.

Lähtötaso:

Pohjois-Pohjanmaan maakunnan kulttuurin TEAviisarin pistemäärä jää alle 75 pisteen (2019). Kaikkien osa-alueiden (sitoutuminen, johtaminen, seuranta, voimavarat, osallisuus, muut ydintoiminnot) kohdalla on maakunnassa parannettavaa.

Tavoitetaso:

Pohjois-Pohjanmaan maakunta ylittää kulttuurin TEAviisarin tuloksissa kaikkien osa-alueiden kohdalla hyvään tulokseen.

Lähde: THL, TEAviisari, Kulttuuri kunnan toiminnassa [linkki](#)

MITTARI 3**Pohjois-Pohjanmaan pistearvo mittareilla Kunnan ulkoilureitit/1000 asukasta (TEAviisari)****Lähtötaso:**

Pohjois-Pohjanmaan pistearvo mittareilla Kunnan ulkoilureitit/1000 asukasta. 38 (TEAviisari 2020)

Tavoitetaso:

Kunnan ulkoilureitit/1000 asukasta → tavoitteena selvä positiivinen muutos

Lähde: THL, TEAviisari, Liikuntapaikat [linkki](#)

MITTARI 4**Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (% , FinSote)****Lähtötaso:**

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%). 57,7 % (FinSote 2020)

Tavoitetaso:

Terveysliikuntasuosituksen mukaan liian vähän liikkuvien osuus (%) à tavoitteena liian vähän liikkuvien osuus laskevalle trendille

Lähde: THL, FinSote, [linkki](#)

MITTARI 5**Poliisin tietoon tulleet henkeen ja terveyteen kohdistuneet rikokset/1 000 asukasta****Lähtötaso:**

Pohjois-Pohjanmaa: 5,8 rikosta/1 000 asukasta (2020)

Koko maa: 6,5 rikosta/1 000 asukasta (2020)

Tavoitetaso:

Pohjois-Pohjanmaa pysyy koko maan keskiarvoa turvallisempana maakuntana

Lähde: THL, Sotka.net, ind.3113 [linkki](#)

SAAVUTETTAVA, ALUEIDEN VAHVUUKSIEN JA MAHDOLLISUUKSIEN POHJOIS-POHJANMAA

MITTARI 1

Koulutustaso. Väestön koulutustasomittain 20 vuotta täyttäneelle väestölle (indeksipisteluku)

Lähtötaso:

Yhteensä 381,3 (2019)

Miehet 362,5

Naiset 400,4

Tavoitetaso:

Koulutustason tasainen kasvu, sukupuolten välisen eron kaventuminen

Lähde: Tilastokeskus, väestön koulutusrakenne [linkki](#)

MITTARI 2

Vastavalmistuneiden työllistyminen. Tutkinnon suorittaneiden (kaikki koulutusasteet) työllisten ja työllisten opiskelijoiden osuus (%) kaikista tutkinnon suorittajista vuoden kuluttua valmistumisesta. Pääasiallinen toiminta perustuu tilastovuoden lopun työssäkäyntitilaston ennakkotietoihin.

Lähtötaso:

68,8 % (2019)

Tavoitetaso:

Tasainen kasvu

Lähde: Tilastokeskus, koulutustilastot [linkki](#)

MITTARI 3

Kokee harrastuspaikkojen sijaitsevan liian kaukana. Indikaattori tuottaa tietoa niiden nuorten osuudesta (%), jotka ovat täysin samaa tai samaa mieltä siitä, että nuorille sopivat harrastuspaikat sijaitsevat liian kaukana.

Lähtötaso:

Perusopetus 8. ja 9. lk 27,3 % (2021)

Lukio 1. ja 2. vuosi 26,8 %

Ammatillinen oppilaitos 25,8 %

Tavoitetaso:

Saavutettavuuden paraneminen

Lähde: Terveiden ja hyvinvoinnin laitos, kouluterveyskysely [linkki](#)

MITTARI 4

Kiinteän laajakaistan (100 Mbit/s) saatavuus

Lähtötaso:

2020: 76 %

Tavoitetaso:

Saatavuuden kasvattaminen

Lähde: Liikenne- ja viestintävirasto Traficom [linkki](#)

YRITTÄVÄ JA UUDISTUVA POHJOIS-POHJANMAA

MITTARI 1 (ÄES)**Yrityskanta****Lähtötaso:**

Vuonna 2019 yrityskanta oli 23 153.

Tavoitetaso:

Kasvaa vuosittain

Lähde: Tilastokeskus, aloittaneet ja lopettaneet yritykset [linkki](#)

MITTARI 2 (ÄES)**Yritysten liikevaihto (mrd)****Lähtötaso:**

Vuonna 2019 yritysten liikevaihto oli 24,2 mrd. euroa.

Tavoitetaso:

Kasvaa vuosittain

Lähde: Tilastokeskus, alueellinen yritystoimintatilasto [linkki](#)

MITTARI 3 (ÄES)**Vientiliikevaihto (indeksi 2015=100)****Lähtötaso:**

Vuonna 2020 yritysten vientiliikevaihdon indeksi oli 120,5.

Tavoitetaso:

Kasvaa vuosittain

Lähde: Tilastokeskus, asiakaskohtainen suhdannepalvelu [linkki](#)

MITTARI 4**Työllisyysaste (%) [linkki](#)****Lähtötaso:**

Vuonna 2020 työllisyysaste oli 69,1 %.

Tavoitetaso:

Työllisyysaste paranee vuosittain.

Lähde: Tietolähde: Tilastokeskus, työvoimatutkimus [linkki](#)

MITTARI 5

Työpaikkamäärä**Lähtötaso:**

Vuonna 2018 työpaikkamäärä oli 165 128.

Tavoitetaso:

Työpaikkamäärä kasvaa vuosittain.

Lähde: Tilastokeskus, työssäkäyntitilasto [linkki](#)

MITTARI 6

Nuorisotyöttömyys (TEM) (%)**Lähtötaso:**

Vuonna 2020 nuorisotyöttömyysaste oli 19,6 %.

Tavoitetaso:

Nuorisotyöttömyys alle 15 %

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto; SotkaNet ind.189 [linkki](#)

KANSAINVÄLISESTI HOUKUTTELEVA JA MENESTYVÄ POHJOIS-POHJANMAA

MITTARI 1

Muuttoliike. Kuntien välinen nettomuutto ja nettomaahanmuutto Pohjois-Pohjanmaalla.**Lähtötaso:**

Vuonna 2020 kuntien välinen nettomuutto oli –494 henkilöä ja nettomaahanmuutto +882 henkilöä (vuoden 2021 tilastot julkaistaan 13.5.2022)

Tavoitetaso:

Kuntien välisen nettomuuton suunnan kääntäminen positiiviseksi.

Nettomaahanmuuton tasainen kasvu

Lähde: Tilastokeskus, muuttoliike [linkki](#)

MITTARI 2

Rekisteröidyt yöpymiset Pohjois-Pohjanmaalla ja kansainvälisten matkailijoiden osuus yöpymisistä**Lähtötaso:**

Vuonna 2020 Pohjois-Pohjanmaan majoitusliikkeissä yövyttiin yhteensä 1,6 miljoonaa kertaa. Kansainvälisten matkailijoiden osuus yöpymisistä oli 11,6 % (vuoden 2021 tilastot julkaistaan tammikuun loppupuolella 2022)

Tavoitetaso:

Yli 2 miljoonaa yöpymistä (2 milj. matkailustrategian tavoite vuodelle 2023)

Kansainvälisten matkailijoiden yöpymisten osuus yli 22 % (22 % matkailustrategian tavoite vuodelle 2023)

MITTARI 3**Ulkomaalainen työvoima** (vuoden lopussa)**Lähtötaso:**

Vuoden 2018 lopussa ulkomaalaisen työvoiman määrä Pohjois-Pohjanmaalla oli 3 832 henkilöä

Tavoitetaso:

Ulkomaalaisen työvoiman määrän voimakas kasvu

Lähde: Työssäkäyntitilasto

MITTARI 4**Ulkomaalaisten työttömyysaste****Lähtötaso:**

Vuonna 2020 ulkomaalaisten työttömien työnhakijoiden %-osuus ulkomaalaisesta työvoimasta oli keskimäärin 27,3 (%) (vuoden 2021 tilastot julkaistaan tammikuun loppupuolella 2022)

Tavoitetaso:

Ulkomaalaisten työttömyysasteen aleneminen

Lähde: Työ- ja elinkeinoministeriö, työnvälitystilasto

MITTARI 5**Ensisijaisia hakijoita / aloituspaikka korkeakouluihin** (Oulun yliopisto ja maakunnassa toimivat ammattikorkeakoulut)**Lähtötaso:**

Vuonna 2020 Oulun yliopiston yhtä aloituspaikka kohti oli 2,28 ensisijaista hakijaa ja maakunnan ammattikorkeakoulujen yhtä aloituspaikka kohti oli 3,45 ensisijaista hakijaa (vuoden 2021 viimeisen lisähaun tilastot julkaistaan 27.9.2021)

Tavoitetaso:

Vetovoiman tasainen nousu (ottaen huomioon aloituspaikkojen määrän muutos)

Lähde: Vipunen

MITTARI 6**KV-opiskelijoiden määrä****Lähtötaso:**

Vuonna 2019 uusia ulkomaalaisia opiskelijoita 57 lukioissa, 411 ammattikouluissa
Vuonna 2020 uusia ulkomaalaisia opiskelijoita 102 ammattikorkeakouluissa, 207 yliopistossa

Tavoitetaso:

Kasvava kansainvälistyminen

Lähde: Vipunen [lukio](#) [amatillinen](#) [ammattikorkea](#) [yliopisto](#)

MITTARI 7

Kv-opiskelijoiden työllistyminen 1 v. tutkinnon jälkeen**Lähtötaso:**

Oulun yliopisto: 51,1 % työllinen, 21,3 % muuttanut maasta, 23,4 % muut, 0,7–2,8 % opiskelija, 0,7–2,8 % työtön (vuosi 2019)

Maakunnan ammattikorkeakoulut: 63,2 % työllinen, 21,1 % muuttanut maasta, 10,5 % muut, 1,8–7 % opiskelija, 1,8–7 % työtön (vuosi 2019)

Tavoitetaso:

Työllistymisen lisääminen

Lähde: Lähde: Vipunen [ammattikorkea yliopisto](#)

MITTARI 8 (ÄES)

Pohjois-Pohjanmaan T&K-menot ja T&K-henkilöstön määrä**Lähtötaso:**

Vuonna 2019 T&K-menot: 732,6 miljoonaa € ja T&K-henkilöstön määrä: 8 329 henkilöä (vuoden 2020 tilastot julkaistaan 28.10.2021)

Tavoitetaso:

T&K-menot ovat 0,9 miljardia vuonna 2025. Kasvu on positiivista kaikilla seuduilla.

T&K-henkilöstön määrä kasvaa 600 henkilöä vuoteen 2025 mennessä.

Lähde: Tilastokeskus, tutkimus- ja kehittämistoiminta [linkki](#)

MITTARI 9 (ÄES)

PRH:een tehdyt patenttihakemukset Pohjois-Pohjanmaalta**Lähtötaso:**

Vuonna 2020: 94 kpl (6 % koko maan hakemuksista)

Tavoitetaso:

Tasainen kasvu

Lähde: PRH, patentit [linkki](#)

MITTARI 10

Pohjois-Pohjanmaan lentoasemien matkustajamäärä**Lähtötaso:**

Vuonna 2020 lentoasemilla oli yhteensä 383 835 matkustajaa (Oulu: 312 892 ja Kuusamo: 70 943) (vuoden 2021 tilastot julkaistaan tammikuun alussa 2022)

Tavoitetaso:

Matkustajamäärien kasvu koronaa edeltävälle tasolle (Oulu: yli 1 miljoona ja Kuusamo: yli 100 000)

Pohjois-Pohjanmaan älykkään erikoistumisen seuranta:

Seurantaindikaattorit:

MITTARI 1

Yrityskanta

MITTARI 2

Yritysten liikevaihto (mrd)

MITTARI 3

Vientiliikevaihto (indeksi 2015=100)

MITTARI 8

Pohjois-Pohjanmaan T&K-menot ja T&K-henkilöstön määrä

MITTARI 9

PRH:een tehdyt patenttihakemukset Pohjois-Pohjanmaalta

TKI-rahoituksen seuranta AES-painopisteittäin:

- Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027 rahoitus
- Horisontti Eurooppa -ohjelman kautta kotiutettava EU:n TKI-rahoitus
- BusinessFinlandin rahoitus

KESTÄVÄSTI KASVAVA POHJOIS-POHJANMAA

MITTARI 1

Tuulivoimakapasiteetti

Lähtötaso:

906 MW vuonna 2020.

Tavoitetaso:

Kestävä kasvu

Lähde: Suomen Tuulivoimayhdistys [linkki](#)

MITTARI 2

Kasvihuonekaasupäästöt

Lähtötaso:

Vuonna 2019 Pohjois-Pohjanmaan kokonaispäästöt olivat taakanjakosektorilla 3 198,6 kt CO₂e ja päästö-kauppasektorilla 4 431 kt CO₂e.

Tavoitetaso:

Jatkuva alenema kohti hiilineutraalia maakuntaa.

Lähde: Syke, kuntien ja alueiden khk-päästöt [linkki](#) (Alueellinen laskenta Alas Hinku-rajauksin); Tilastokeskus, kasvihuonekaasut ([linkki](#))

MITTARI 3

Vesistöjen tila

Suomen ympäristökeskus tekee laajaa vesistöjen tilan seurantaan. Tämän pohjatiedon perusteella ELY-keskus tekee vesistöjen tilaluokituksen. Seuranta tehdään kuuden vuoden välein; viimeisin vuonna 2019. Seurannassa esitetään niiden Pohjois-Pohjanmaan jokien, järvien ja rannikkovesien osuus, jotka ovat saavuttaneet vesienhoidossa asetetun tilatavoitteen: *hyvä tai erinomainen tila sekä keinotekoisissa ja voimakkaasti muuttetuissa vesissä hyvä potentiaali*. Jokivesistöissä osuudet arvioidaan pituuden, järvissä ja rannikkovesissä pinta-alan mukaan. Linkki seurantaan: <https://www.pohjois-pohjanmaa.fi/kehittaminen/mako/maakuntaohjelma-2018-2021/maakuntaohjelman-2018-2021-seuranta/laadukas-ymparisto/#vesist%C3%B6t>

Tavoitetaso:

Vesienhoidon tilatavoitteen saavuttaneiden vesistöjen osuus kasvaa.

MITTARI 4

Kunnostetut ja hoidetut luontokohteet sekä luonnon monimuotoisuus

Ympäristöministeriön ja maa- ja metsätalousministeriön yhteinen HELMI-elinympäristöohjelma (2021–2030) vahvistaa Suomen luonnon monimuotoisuutta ja turvaa luonnon tarjoamia elintärkeitä ekosysteemipalveluja. Samalla hillitään ilmastonmuutosta ja edistetään siihen sopeutumista. Ohjelmaa toteuttavat yhdessä ministeriöiden hallinnonalat sekä kunnat ja järjestöt. Toimia tehdään sekä suojelualueilla että niiden ulkopuolella. Ohjelman toimet perustuvat maanomistajien vapaaehtoisuuteen. Elinympäristöjä ja niiden tarvitsemia ennallistamis- ja hoitotoimia tarkastellaan laajoina kokonaisuuksina ja usean toimijan yhteistyönä.

Eri viranomaiset ja tutkimuslaitokset raportoivat vuosittain ministeriöille toteutuneista toimista, joita ovat mm.

- Soiden suojelu ja ennallistaminen.
- Lintuvesien ja kosteikoiden kunnostus.
- Perinnebiotooppien ja metsäisten elinympäristöjen hoitaminen.
- Pienvesien ja rantaluonnon hoitaminen ja kunnostus.

Tavoitetaso:

Viranomaisten ja tutkimuslaitosten kanssa sovitaan yhteiset maakuntaohjelmassa seurattavat mittarit.